

Sebastian Schmidt Johann Daniel Schadaeus

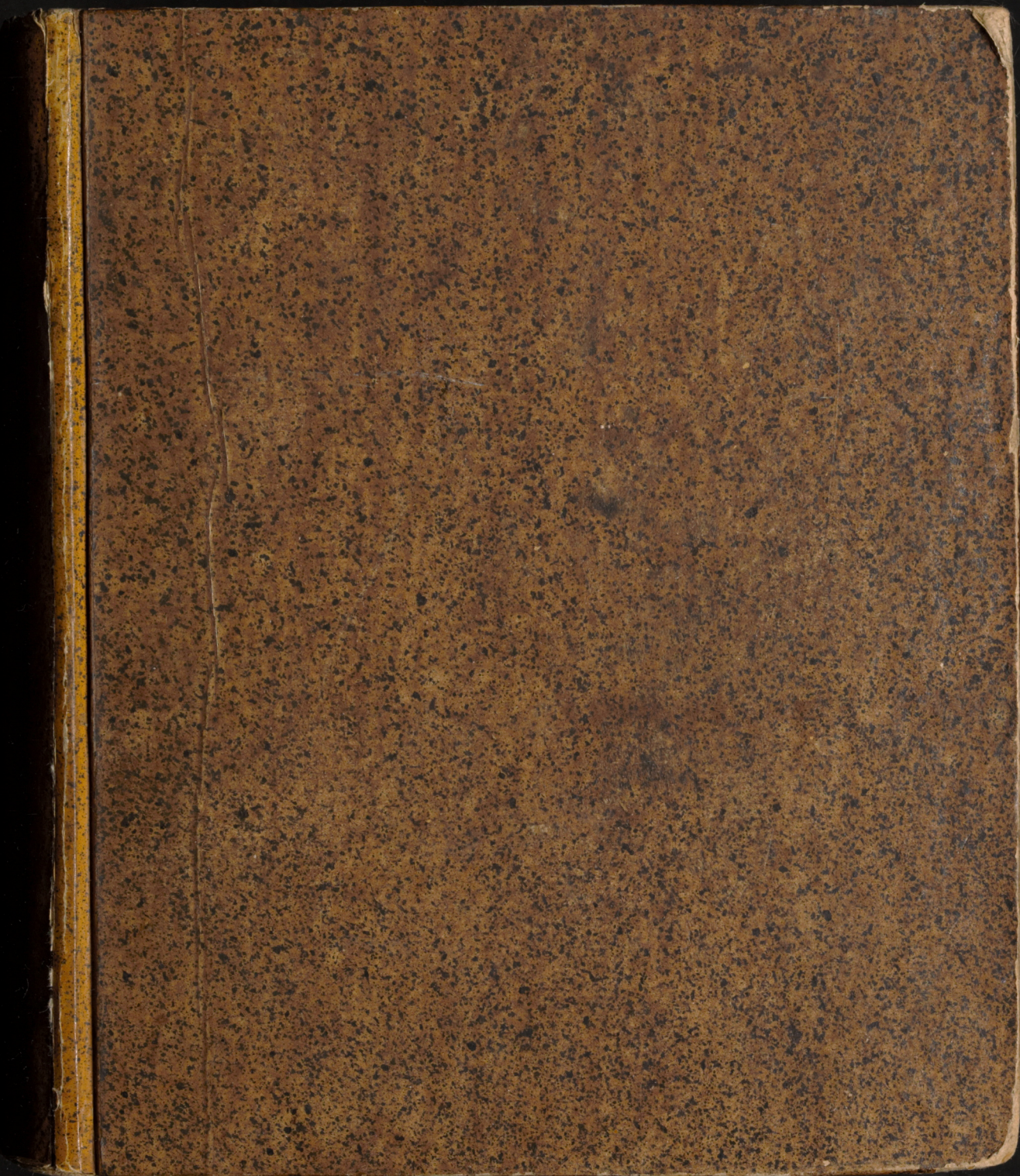
Dissertationem Theologicam De Venditione Christi, Ex Sachar. XI, 12. seq. & Matth. XXVII, 9. seq. ... Sub Praesidio Dn. Sebastiani Schmidii, SS. Theol. Doct. Profess. Senioris ... Placido Eruditorum Examini submittit M. Joh. Daniel Schadaeus, Argentin. Ad d. 23. Aprilis, horis locoq[ue] consuetis, Anno M.DC.LXXXVIII.

Argentorati: Tidemannus, 1688

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn788374680>

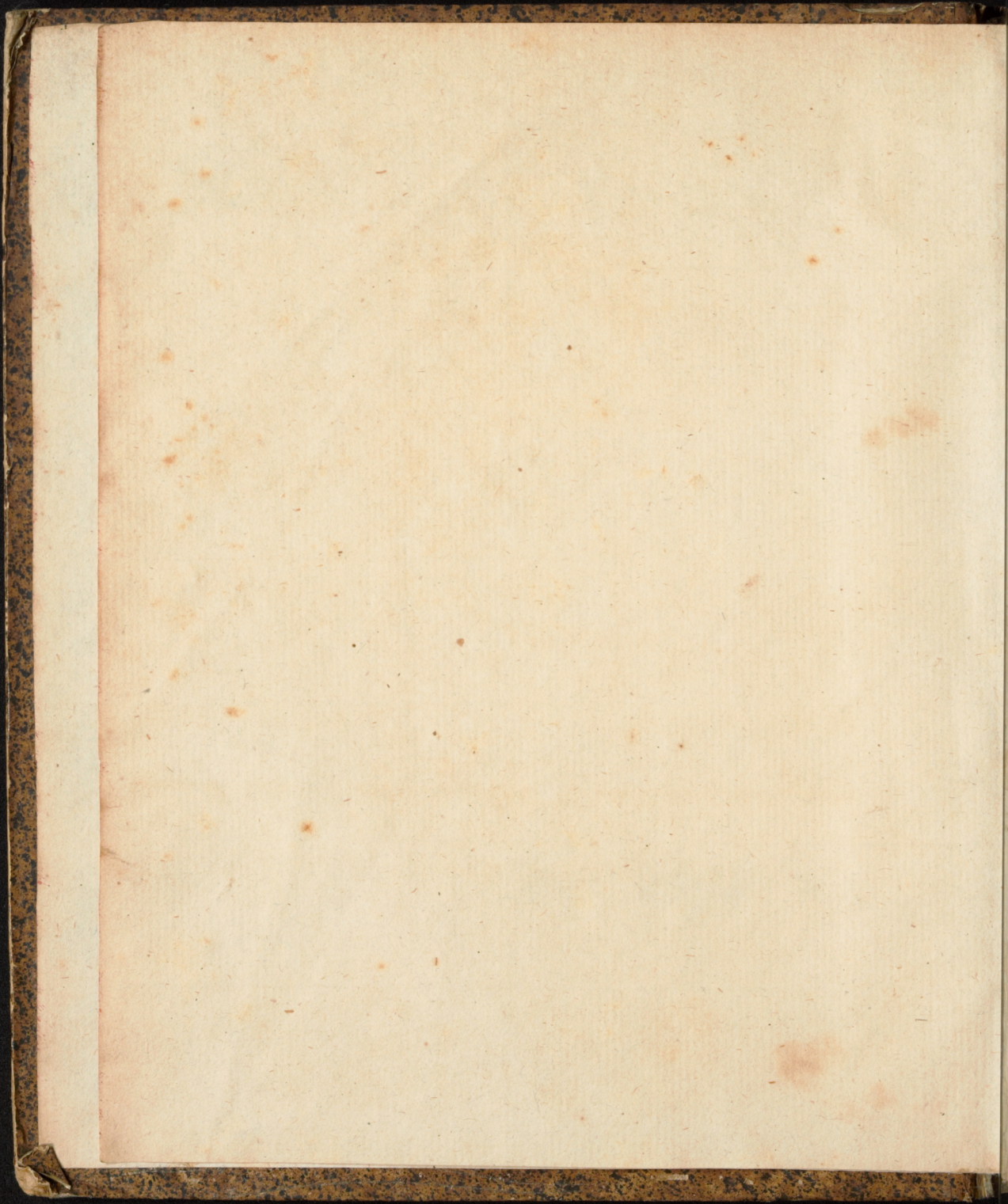
Druck Freier Zugang

36

Fa-1092 (36.)

XXI

כב

DISSERTATIONEM THEOLOGICAM

De

VENDITIONE CHRISTI,

Ex

Sachar. XI, 12. seq. & Matth. XXVII, 9. seq.

JUVANTE JESU VENDITO,
SUB PRÆSIDIO

DN. SEBASTIANI SCHMIDII,

SS. Theol. Doct. Profess. Senioris, Facult. Theol.

Decani Spectabilis, Conventus Ecclesiastici

Præsidis, & Capituli Thomani Decani

Gravissimi,

Domini, Patroni, Præceptoris, Promotoris

atque Avunculi Magni, Patris loco filiali

observantia suspiciendi,

Placido Eruditorum Examini

submittit

M. JOH. DANIEL SCHADÆUS,

Argentin.

Ad d. 23. Aprilis, horis locoq. consuetis,

ANNO M.DC.LXXXVIII.

ARGENTORATI,

Literis JOH. WILHELMI TIDEMANNI.

2

3

4

4

28

DISSEMINATION OF THE GOSPEL

VENEDITIONE
CHRISTIANE

IN
VENETIIS
MDCCLXXII

MDCCCLXXII

M. JON DANIEL SCHAEFERUS

כ"ב
DISPUTATIO THEOLOGICA
De
VENDITIONE CHRISTI,

Ex
Sachar. XI, 12. seq. & Matth. XXVII, 9. seq.

§. 1.

Tempore anni hoc nostro, quo in Ecclesiis passio Dominica publicè proponi & exponi solet, constituimus aliquid etiam ex historia ejusdem passionis Dominicæ meditari. Occurrit autem apud Evangelistam *Matthæum cap. XXVII, 9. & 10.* locus de *Venditione Christi*, ubi impletum in ea dicitur id, quod per Prophetam *Jeremiam* olim prædictum fuerit. Qui verò locus ab antiquissimis Ecclesiæ Novi Testamenti Temporibus non parum difficilis Interpretibus visus est, adeò ut multas peperit sententias: sed nec hodierno quoque tempore adhuc Interpretes in unam quandam sententiam conspirant. Licebit ergò etiam nobis, quid statuendum videatur, Academicè exponere: si aliquid fortè ad meliorem loci difficultis intellectum conferre queamus. In quo verò instituto & conatu nostro clementissimus DEUS, propter Filium suum unigenitum, Dominum nostrum Jesum Christum, Spiritus sui Sancti gratia nos adjuvet, ut saltem, quod acturi sumus, non sit frustraneum, Amen.

§. 2. Ante omnia autem utrumque Prophetæ & Evangelistæ textum proponere oportet. Apud Prophetam itaque *SACHARJAM cap. XI, 12. & 13.* (quem allegare Evangelistam postea constabit) ita habent verba:

12. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אִם-טוֹב בְּעֵינֵיכֶם הֲבֵן שְׂכָרִי וְאֶלֶּלֶן
 חֲרָדִי וְנִשְׁקַלְתִּי אֶת-שְׂכָרִי שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף;

13. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הַשְׁלִיכְהוּ אֶל-הַיּוֹצֵר אֲדָר הַיּוֹקֵר אֲשֶׁר
 נִקְרָא מַעְלֵיהֶם וְאֶקְחֶה שְׁלֹשִׁים כֶּסֶף וְאֶשְׁלֶךְ אֹתוֹ בַּיַּת
 יְהוָה אֶל-הַיּוֹצֵר;

Quæ Prophetæ verba satis incommode vertisse SEPTUAGINTA Inter-
 pretes pridem alii annotarunt. Ita enim illi: Καὶ ἐρῶ πρὸς αὐτὰς, εἰ
 καλὸν ἐνώπιον ὑμῶν ἐστὶ, δότε τὸν μισθὸν μου, ἢ ἀπέπαυσα. καὶ ἔψησαν τὸν
 μισθὸν μου τριάκοντα ἀργυρῶς. Καὶ εἶπε Κύριος, πρὸς με, κάθες αὐτὰς
 εἰς τὸ χωνευτήριον, καὶ σκέψομαι, εἰ δοκιμὸν ἐστὶν, ὃν τρέπον ἐδοκιμά-
 σθη ὑπὲρ αὐτῶν. Καὶ ἔλαβον τὰς τριάκοντα ἀργυρῶς, καὶ ἐπέβαλον αὐ-
 τὰς εἰς τὸν οἶκον Κυρίου εἰς τὸ χωνευτήριον. Hoc est: Et dicam (in die-
 bus istis futuris) illis; si bonum in conspectu vestro est, date mercedem me-
 am; aut denegate. Et constituerunt mercedem meam triginta argenteos. Et
 dixit Dominus ad me, immitte eos in constatorium, & videbo, num proba-
 tum sit, quomodo probatus sum super illis. Et accepi triginta argenteos, &
 injeci eos in domum Domini in constatorium. Ubi facile quisvis linguæ
 utriusque peritus observare potest, quantum Græca ab Hebræis abeant, non
 quod ad verba tantum, sed sensum etiam. VULGATUS Interpres lon-
 gè melius se habet, nisi quod pro figulo statuarium posuit, quando trans-
 tulit; Et dixi ad eos: si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem me-
 am: & si non, quiescite. Et appenderunt mercedem meam triginta argen-
 teos. Et dixit Dominus ad me: projice illud ad statuarium, decorum pre-
 cium, quo appreciatus sum ab eis. Et tuli triginta argenteos, & projecì
 illos in domum Domini ad statuarium. CHALDÆUS quoque Interpres
 JONATHAN Expositorem potius obscurum, quam Paraphrasten egit: de
 quo infra aliquid. Ut plures omittamus, brevitatis causa, Versiones, ge-
 nuina Versio hæc dari potest: Tum dixi ad illos; si bonum in oculis vestris,
 date mercedem meam; si verò non, omittite: appenderunt ergò mercedem
 meam, triginta (nummos) argenti. Sed dixit ad me Jehovab; Abjice hoc
 pro figulo; magnificentiam pretii, quo pretiosus habitus sum, ut non sim su-
 per illis; quare sumsi triginta (nummos) argenti, & projecì istud (argen-
 tum) in domum Jehovæ pro figulo. Hæc de Prophetæ loco.

S. 3. Jam Evangelistæ ΜΑΤΘΑΙ verba hæc sunt Cap. XXVII.
 vers. 9. 10.

rum S. foret injurium. Augustinus igitur rectè statuit, ab Evangelistis de-
 cere omnem falsitatem abesse, non solum eam, que mentiendo promitur, sed
 etiam que obliviscendo. Admisso enim in tantam auctoritatis suscipium ali-
 quo mendacio, nulla particula horum librorum manebit, que non possit in
 dubium revocari. Epist. VIII. (2.) Quidam existimant, absolute & indefinite
 legendum esse; Tunc impletum est, quod dictum fuit per Prophetam, nulla
 facta specialis cujusdam Prophetæ mentione, nomen Jeremiæ ab indocto quo-
 dam scriba additum & textui insertum esse. Hac sententia confirmari pos-
 set eo, quod Matthæo in more positum sit, Scripturas Vet. Test. hoc modo al-
 legare, ut Prophetæ nomen in specie haudquaquam exprimat, sed in genere
 tantum moneat, extare de hac re vaticinium Propheticum cap. I, 22. II, 6. 15.
 23. XIII, 35. XXI, 4. XXVII, 35. Suffragatur etiam Versio Syriaca, quæ nul-
 lum Prophetam hic nominat, sed in genere loquitur; Tunc impletum fuit id,
 quod dictum fuerat per manum Prophetæ. Augustinus quoque Lib. III. de
 Consens. Evang. cap. VII. testatur, suo tempore à quibusdam Latinis Codic-
 ibus nomen Jeremiæ abfuisse, ac Lyranus annotat, in libris antiquis illud
 haudquaquam legi. Profertur etiam hæc conjectura, quod Jeremiæ potius,
 quam Zachariæ nomen insertum fuerit, quia Jerem. XXXII. apud LXX. In-
 terpretes (quorum Versio olim erat in vulgari Ecclesia usu, & ab Apostolis in
 Novo Test. plerumque allegatur,) extet disertæ Historia de agro, quem Je-
 remias jussu DEi emerit à suo patruelo, sed Zachariæ Historia, prout legi-
 tur in Versione LXX. Interpretum, ab allegato Evangelistæ testimonio plu-
 rimum discrepet. Sed Græci Codices omnes legunt additum Jeremiæ no-
 men, idèò dubium esse nequit, ab Evangelistâ illud insertum esse, nec discre-
 pat hoc à more Evangelistæ, qui pluribus in locis speciatim nomen illius Pro-
 phetæ exprimit, ad cujus vaticinium nos remittit, utpote cap. III, 3. IV, 14.
 VIII, 17. XII, 17. (3.) Quidam ergo statuunt, vaticinium illud de empto a-
 gro ex pretio proditiōis in Jeremiâ olim extitisse, sed malitiâ Judæorum
 verba illa ex textu Prophetico esse sublata. In hanc sententiam inclinât
 Eusebius Lib. X. Demonstr. Evangel. cap. V. Justinus etiam in Dial. cum Try-
 phone Judæo aliquot loca Vet. Test. recenset, que à Judæis fuerint expuncta
 & corrupta. Sed hæc solutio est admodum violenta, & librorum Canonico-
 rum Vet. Test. auctoritatem non mediocriter labefaciat. Extant in Scri-
 ptura Vet. Test. plura & clariora contra Judæos testimonia, cur igitur illis re-
 lictis hoc duntaxat expunxissent? Proinde dictum Hieronymi in cap. VI. Esa.
 accuratè hæc de re notandum: Si quis dixerit, Hebræos libros esse à Judæis
 falsatos, audiat Origenem, quid in octavo volumine explanationum Esaia
 huic

huic respondeat quæstiuncula, quod nunquam Dominus & Apostoli, qui cætera crimina arguunt in Scribis & Pbariseis, de hoc crimine, quod erat maximum, reticuisissent: sin autem dixerint, post adventum Domini & prædicationem Apostolorum libros Hebræos fuisse falsatos, cachinnum tenere non potero, quod Salvator & Evangelista & Apostoli ita testimonia protulerint, ut Judæi postea falsaturi erant. (4.) Quidam ergo eò abeunt, ut dicant, errore quodam scribe nomen Jeremie positum esse pro Zacharia. Hanc sententiam iidem attingit Euseb. l. d. fol. 299. Ἐνθα καὶ ἐπισήσεις (inquit) ἐπεὶ μὴ ταῦτα φέρεται ἐν τῇ τῷ Ἰερემίᾳ προφητεία, εἴτε καὶ ὑπονοεῖν περιηγήσῃ ταῦτα ἐξ αὐτῆς κατὰ τινὰ ῥαδιουργίαν, ἢ καὶ σφάλμα γεγραφικὸν γεγενῆσθαι τῶν ἀμελέσεσθαι τὰ τῶν ἱερῶν εὐαγγελίων ἀντίγραφῶν πεποιημένων, σφαλέντ' ἑνὸς καὶ ἀντὶ μὲν τῷ Ζαχαρίᾳ τὸν Ἰερεμίαν τεθεικότ', ὡς δέον ἔτος ἀναγεγραφέσθαι. Τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ζαχαρίᾳ τῷ Προφήτῃ. Ubi insistendo attendes, non enim perhibentur ista in Prophetia Jeremie, sive suspicandum est, exemta inde esse aliquo maleficio, sive Scribarum errore accidisse, qui negligentius exemplaria sacrorum Evangeliorum confecerent, decepto aliquo & pro Zacharia ponente Jeremiam, ut sic perscribi ista oportuerit. Tunc impletum est, quod dictum fuit per Zachariam Prophetam. Accedit, quod in Græcis abbreviaturis pro Ἰερίε facile legi potuerit Ἰερί, h. e. nomen Jeremie pro Zacharia. Sed cum nullus profertur Codex Græcus, qui habeat nomen Zacharia, sed omnes Codices constanter legant nomen Jeremie, cumq; in ipsis fontibus corruptio non nisi urgentissimis ex causis concedenda sit, idè etiam hæc solutio non est satis concinna. Augustin. Lib. XI. contra Faustum Manich. cap. II. Quæ autoritas literarum aperiri, qui sacer liber evolvi, quod documentum cujuslibet Scriptura ad convincendos errores exeri potest, si hæc vox admittitur, Scripturas esse corruptas? (5.) Quidam disputant, ex Apocrypho quodam libro Jeremia hoc vaticinium ab Evangelista allegari. Hujus sententia auctor est Hieronymus, qui in cap. XXVII. Matth. sic commentatur: Legi nuper in Hebræico quodam volumine, quod Nazarææ scilicet Hebræus mihi obtulit, Jeremia apocryphum, in quo hæc ad verba scripta reperi. Eandem sequuntur Origenes & Euthymius in h. l. Sed ex Apocryphis addito expresso Prophetæ nomine ab Evangelistis & Apostolis in N. T. quedam citari, periculose asseritur. Sanè in admonitionibus, exhortationibus ac redargutionibus non solum ex Apocryphis, sed etiam ex Ethnicorum libris quedam allegant, sed hoc dictum allegatur ut vaticinium Propheticum de re futura, inde ipse Hieronymus hanc sententiam non videtur admodum probare, sic enim scribit

3

bit loco dicto: sed tamen mihi videtur magis de Zacharia sumtum testimonium Evangelistarum & Apostolorum more vulgato, qui verborum ordine pratermissio sensus tantum de V. T. proferunt in exemplum. Et in Epist. ad Pammach. Absit de pedissequo Christi dicere, quod errarit, cui cura fuit, non verba & syllabas aucupari, sed sententias dogmatum ponere. (6.) Quidam statuunt, hoc Jeremia vaticinium per traditionem quandam non scriptam ad Judaeos pervenisse. Huic sententiae calculum praebet Chrysostr. in Epist. ad Timoth. scribens; quod Judaei quaedam habuerint, quae circa librorum monumenta per manus tradebant viva voce, ea vocabant ἀγγελία sive traditiones, fieri autem posse, ut hujusmodi loca ab illis hausta sint. Addit etiam fieri potuisse, ut licet haec scripta non fuerint, nec ab aliis audierint, tamen afflatu Spiritus S. Apostoli didicerint. Sanè Judaei multas habuerunt traditiones, quarum cabale plurimum omnino tribuerunt, sed ab Evangelistis & Apostolis dubiis hisce & incertis traditionibus divinam & Propheticam auctoritatem fuisse tributam, probatu difficile erit. (7.) Quidam praesupponunt, Zachariam fuisse διώνυμον sive binominem: constat enim ex V. T. apud Judaeos hoc fuisse perquam frequens, sicut etiam de Zacharia Barachiae filio creditur, quod idem dictus fuerit Joadas, Matth. XXIII, 34. Quod referri posset, quod utriusque nominis eadem ferme sit significatio. Jeremias enim est, qui exultat DEum, Zacharias qui commemorat vel celebrat DEum. Sed haec sententia nititur incerto fundamento, cum nullo teste probari possit, Zachariam Prophetam cognominatum esse Jeremiam. (8.) Quidam in ipso Jeremia vestigia hujus vaticinii quarunt: nam Jerem. XXXII, 7. & seqq. commemoratur, quomodo Jeremias mandato Domini agrum emerit, ac librum emtionis in vase fictili posuerit, id quod similitudinem aliquam cum vaticinio ab Evangelista citato videtur habere. Cogitari igitur posset, Evangelistam duo vaticinia ex Jeremia & Zacharia conjungere: apud Jeremiam enim habetur Prophetia de emptione Christi, apud Zachariam exprimitur emptionis pretium, quae duo Evangelista conjungit, & sub unius Propheta nomine allegat. Sed emtio illa agri apud Jeremiam facta est septem siclis & decem argenteis, ac longè alium finem sibi habuit propositum, quia divinitus jubetur Propheta agrum emere, cum Rex Babylonicus arctè obsideret urbem, ad consolationem piorum Israëlitarum, significabatur enim hac emptione reducendos aliquando Israëlitas ex Babylonica captivitate in urbem.

§. 5. Post recensitas omnes istas sententias tandem D. GERHARDUS subjicit, quam probat, hanc sententiam: Simpliciter igitur respondentes, Evangelistam consulto ac data opera hac nominum Prophetico-
permu-

permutatione fuisse usum, ut ostenderet, uno eodemq; Spiritu Prophetas impulsos fuisse, ac in Prophetis vaticiniis non tam instrumentalem, quam principalem causam, hoc est, Spiritum Sanctum, à quo edita sunt, respiciendum esse. Secreto DEi consilio factum est, inquit Glossa ordinaria, ut animo Matthæi pro Zacharia occurreret Jeremias, quia omnes Propheta uno Spiritu sunt locuti, ita ut singula sint omnium, & omnia singulorum. Quare ergo Matthæus hoc emendaret, quod Spiritu regente fecerat, ut per hoc admoneremur, tantam inter Prophetas esse concordiam, ut uni congruè deputetur, quod ab alio dicitur? Desumpta verò est hæc Glossæ ordinariæ Explicatio ex Augustino Lib. III. de Consens. Evangelist. cap. VII. Sed quemadmodum Dn. D. GERHARDUS supra reliquas omnes Interpretationes rejicit: ita hanc postremam refutat etiam MALDONATUS b. l. Sunt, inquit, qui Evangelistam memoria lapsus existiment, cumq; pro Zacharia nomine nomen illi Jeremiæ occurrisset, id scripsisse; postea verò etiam vel ipsum perse, vel aliorum monitu, quod adhuc eo vivente ejus Evangelium legisse, credendum est, & Jeremiæ pro Zacharia nomine positum animadvertisse, emendare tamen noluisse, quod id ipsum Spiritu Sancto instigante factum crediderit, qui cum idem omnium Prophetarum ore locutus esset, non referret, quid à quo Propheta dictum sit: singulorum enim Prophetarum dicta omnium esse communia, ita, ut, quod ab uno dictum est, ab omnibus dictum esse censeatur. Ita Augustinus Lib. III. Consens. Evangelist. cap. VIII. & Beda in Comment. quorum opinionem nullo prorsus modo probandam existimo. Nam Evangelistas memoria aliquando lapsos esse, etsi scio dixisse aliquos & doctos & Catholicos Auctores, existimasseq; nihil propterea de Scripturæ auctoritate minui, haud equidem intelligo, quomodo id Spiritu Sancto dictante & salva Scripturæ fide, que summa & firmissima esse debet, fieri potuerit: & dicere propterea Jeremiam pro Zacharia citari potuisse, quod idem per omnes Prophetas locutus sit, violenta mihi videtur interpretatio. Hæc MALDONATUS, qui propterea tandem pergit: Rem mihi attingere videntur, qui existimant, Evangelistam nullius Prophetæ nomen posuisse, sed tantum dixisse; Tunc impletum est, quod dictum est per Prophetam, ut multis aliis dicere consuevit cap. I, 22. II, 5. 15. 23. & XIII, 35. & XXI, 4. & hoc ipso capite versu 35. scriptorem verò aliquem, cum putaret Jeremiæ citari testimonium, ejus nomen ad marginem adscripsisse, postea aliquem alium in contextum inseruisse. Confirmat hanc conjecturam, quod in Syriaco Evangelio Jeremiæ nomen non legatur: quodq; Augustin. Lib. III. de Consens. Evangelist. cap. VII. scribit, suo tempore in multis Latinis etiam Codicibus lectum non fuisse.

B

Hæc

Hæc ille. HEINSIUS *Exercit. Sacr. ad h. l.* valdè profixus est, statuitque, duos Prophetas citari à Matthæo, Jeremiam & Zachariam; illum nominatim, hunc teſè: utriusque autem verba commisceri: vocatque in subsidium novam distinctionem. Sed veror, ut suam istam sententiam doctis persua-deat. Heinsio adscribendus est SANCTIUS in *Sach. cap. XI.* vide etiam supra. Probabiliorem facit JOH. LIGHTFOOTUS expositionem, quam habet *Hor. Hebræic. ad h. l.* Ego, inquit, (quod pace tantorum virorum dictum velim,) vel literulam quidem unam aut notam esse, aut inscio Evangelista irrepſisse, non solum nego, sed à Matthæo sic, ut legimus, scriptum Jeremiam, à suis promptissimè intellectum receptumq; fuisse, strenuè assero; exscripto hoc è Talmudicis vetustatis monumento, penes Lectorem esto judicium. *Babyl. Bava Bathra fol. 14. 1. Traditio Rabbinorum.* Hic est ordo Prophetarum: Liber Josue, Judicum, Samuelis, Regum, Jeremia, Ezechielis, Esaiæ, & duodecim. Et paulò post: Cum autem tempore præcesserit Esaias Jeremiam atque Ezechielem, præponendus ritè esset Esaias. כיון דמלכות סופויה תורבנא וירמיה כולויה תורבנא Cum verò liber Regum terminaret in excidio תורבנא וירמיה כולויה תורבנא Jeremiasq; totus agat de excidio; eumq; initium Ezechielis sit de excidio, finiaturq; in consolatione, cumq; totus Esaias sit de consolatione: סמכונ תורבנא לתורבנא ונחמתא לנחמתא & conjunxerunt excidium cum excidio, & consolationem cum consolatione: id est, libros, qui egerunt de excidio, conjunxerunt, & libros conjunxerunt, qui egerunt de consolatione. Traditionem hanc citatam habes à David Kimchio in præfatione ad Jeremiam. Unde patet apertè, Jeremiam in volumine Prophetarum olim primum locum obtinuisse: atque hinc ejus memoria præ omnibus aliis Prophetis, Matth. XVI, 14. Quia ille primus incessit in volumine Prophetarum, nominatur ille primus; cum ergò textum Zachariæ sub nomine Jeremia proferat Matthæus, verba è volumine Prophetarum citat tantum sub istius nomine, qui primum locum tenuit in volumine Prophetarum. Cujus farina est etiam illud Salvatoris Luc. XXIV, 44. complenda sunt omnia, que de me scribuntur in Lege, Prophetis & Psalmis. In Psalmis, id est, libro Hagiographorum, in quo primum locum obtinuit liber Psalmorum. Hæctenus Lightfootus. Haberi istam Thanjam seu Traditionem in isto Talmudis Tractatu, certum est: & non tantum Dav. Kimchius, sed & R. Abarbanel eam allegat & exponit. Nec quicquam inepti aut absurdi est, quando libri Prophetici ordinantur, sicut Traditio disponit. Ratio namque & ordo Historiarum & temporum, licet non ætates ipsorum Prophetarum, eam jubent & suadent. Siquidem de libris Josue, Judicum, Samuelis

elis & Regum res manifesta est. Jam quemadmodum liber Regum (quem ibi Talmudici unum faciunt) in excidio Hierosolymitano & captivitate Babylonica desinit: ita Jeremias quendam quasi commentarium super Historiam excidii scripsit, ut merito subjungatur. Cui rectè etiam succedit Ezechiel, qui, quæ in ipsa captivitate Babylonica contigerunt, comprehendit. Hinc suprâ etiam probabiliorẽ diximus sententiam *Lightfooti*, Traditione ista nixam, quòd Evangelista Matthæus citaverit volumen Prophetarum sub nomine Jeremiæ, qui primum in illo locum habet; q. d. quod dictum est in volumine Prophetarum, à Propheta Jeremia incipiente. Non dissimile namque videtur, quando e. gr. citatur aliquid ex libro Geneseos hoc modo: quod dictum est in *Bereschith*; q. d. in libro primo Mosis, à *Bereschith* incipiente. Est tamen, quod in hac quoque *Lightfooti*, de qua hîc quidem sibi videtur esse certissimus, sententia desiderari potest. Etsi namque Traditio modo, qui dictus est, libros Propheticos aliosque libros Bibliocos ordinat: non tamen vel ex libris sacris Novi Testamenti, vel ex Scriptis Hebræorum ullam accommodatum satis exemplum talis allegationis, qualem *Lightfootus* Matthæo Evangelistæ tribuit, sive à *Lightfooto* ipso datum est, sive dari poterit. Certè ex Hebræorum scriptis nullum *Lightfootus* allegat: nec me observasse ullum memini. Quæ ex Novo Testamento idem adducit, huc non quadrant. Nam Matth. XVI. Jeremiæ, non libri, sed personæ mentio fit: nec liber aliquis allegatus, sed de personis opiniones. Ita Johannes Baptista allegatur & Elias, quorum neuter librum scripsit, qui citari potuerit. Jeremias ex Prophetis expresso nomine illis additur, procul dubio propter severas conciones, inprimis legales. Quando porrò Salvator Luc. XXIV, 44. dicit, *omnia complenda esse, quæ in Mose, Prophetis & Psalmis scripta sunt*: non allegat ullum librum sub titulis istis comprehensum, sed libros Scripturæ distinguit, scil. in *Mosen*, h. e. quinque libros Legis, in *Prophetas*, h. e. libros à Prophetis, prioribus & posterioribus, scriptos, & in *Psalms*, h. e. libros Poeticos. Non autem dicit Salvator; omnia complenda sunt, quæ scripta sunt in *Bereschith*, h. e. libris Mosis, quorum primus est *Bereschith*; Et in *Josua*, h. e. libris priorum Prophetarum, quorum primus est Josua; Et in *Jeremia*, h. e. libris posteriorum Prophetarum, quorum primus est Jeremias, & in *Psalms*, h. e. libris Hagiographorum, quorum primus est liber Psalmorum. Si ita locutus esset Salvator, habere aliquid pro se potuisset *Lightfootus*.

§. 6. Quid ergò, inquis, tandem dicendum statuendumque erit? His namque omnibus, quæ hæcenus allegata & exposta sunt, probè con-

sideratis, nulla sententiarum, licet multæ satis sint, invenitur, quæ non suas patiat objectiones & obstacula. Sanè, inquam, ita se res habet: si quid tamen hîc à nobis dicendum sit, dixerimus, eam sententiam, quæ Prophetam Sacharjam binominem facit, & nomen Jeremia, præter proprium Sacharje, nactum etiam esse statuit, videri reliquis omnibus præferendam. Plures namque in Scriptura Sacra haberi binomines certum est. Unde etiam non est momentum, quod huic sententiæ objiciatur. Certe Dn. D. GERHARDUS non habuit, quod huic sententiæ opponeret, nisi quod nullus testis sit, quod Propheta Zacharias binominis fuerit. Quidam, inquit, ut suprâ jam habuimus, præsupponunt, Zachariam fuisse διώνυμων sive binominem, constat enim ex V. T. apud Judeos hoc fuisse perquam frequens, sicut etiam de Zacharia Barchia filio creditur, quod idem dictus fuerit Joadas, Matth. XXIII, 34. Quo referri posset, quod utriusque nominis eadem fermè sit significatio. Jeremias enim est, qui exultat DEum, Zacharias autem, qui commemorat, vel celebrat DEum. Sed hæc sententiâ nititur incerto fundamento, cum nullo teste probari possit, Zachariam Prophetam cognominatum Jeremiam. Nec MALDONATUS plus habuit, quod huic sententiæ opponeret. Sunt, inquit, qui Zachariam binominem fuisse conjiciant, & Jeremiam etiam appellatum: sed probanda conjectura erat. Neque etiam JANSENIUS in Concord. Evang. cap. CXL. majus momentum invenit, quando scripsit: Verisimilius illi dicunt, quamvis non sit firmum, Zachariam binominem, & etiam Jeremiam fuisse dictum, sicut pater alterius cujusdam Zacharia, de quo suprâ, (Matth. XXIII,) binominis fuit, quia & Barachias dictus & Joadas. Ita etiam Jansenius: qui quidem in eadem cum Maldonato sententiâ est, quod nomen Jeremiæ in textu Matthæi genuinum non sit, sed aliunde irrepsit, ut eum Maldonatus videatur secutus esse. Verumenimverò cum nihil obstat, quàm quod sententiæ, Zachariam binominem fuisse, objicitur, nullo teste id probari posse, idè non esse firmum, sed probandam conjecturam: idè probatum si fuerit, quod testem habeat, adeoque firma sit, non autem conjectura amplius probanda; apparebit utique, quod sit sententiâ omnibus aliis præferenda: quippe quibus longè graviora objiciuntur, quàm ut sufficienter expediiri queant. Tentabimus itaque aliquid pro hac de binomini Sachariâ sententiâ, DEO nos benè adjuvante.

§. 7. Et (1) quidem hoc certum est, quod verba, quæ ab Evangelista Matthæo citantur, inveniantur apud Prophetam Sacharjam, saltem quoad sensum, si non ad literas & syllabas. Quanquam enim quidam

dam Interpretum sollicitè apud Jeremiam cap. XXXII. quærunt, & se invenisse quid, quod satis esse possit, existimant: pridem tamen, ut apud *Dn. D. Gerhardum & Maldonatum* videre est, sententia eorum aliis displicuit, vel refutata etiam est. Unde *Heinsius & Sanctius* ausi non sunt, Zachariam excludere, sed verba Matthæi partim ex Jeremia, partim ex Zacharia desumpta esse arbitrati sunt. Sed quantopere textum partim distinguendo, partim exponendo torqueant, haud difficulter deprehendet, quisquis commentationes eorum accuratius expenderit. Certè, quod supra etiam indicavimus, sententiam suam istam multis etiam verbis, quæ faciunt, prudentibus judiciis non facile persuadebunt: sicut nec hactenus persuaserunt. Contrà autem ex optimis Commentatoribus constare potest, & nos etiam infrà, dante DEO, exponere conabimur, quàm egregiè Matthæus cum Sacharja concordet, & verba ejus suam in Sacharja sedem & fundamentum habeant. Jam (2) ut probetur, esse hominem aliquem in Scripturis Sacris binominem, non opus est externis argumentis probare: sed interna locorum Scripturæ, qui conferendi inter se sunt, sufficere possunt. Quando namque e. gr. in Novo Testamento, vel Veteri etiam, aliquid ex alio Scripturæ sive Vet. sive Novi Testamenti loco allegatur, & res ipsa docet, ex quo loco id allegatum sit, sola autem nomina diversa sunt hominum aut rerum, de quibus res ipsa refertur, aut enunciatur, dicere tutò licet, imò necessario dicendum est, quod diversa unius sive personæ sive rei fuerint nomina. Ratio hæc est: quia cum uterque Scripturæ locus divinitus sit inspiratus, oportet utrumque etiam verum dicere, nec Lectorem fallere. Objicis fortè, certum quidem esse, quòd verum sit, quicquid divinitus inspiratum est: sed probandum prius esse, quòd illud divinitus inspiratum sit; alioqui ubi dissensus aut contractio deprehensa fuerit, dicendum potius esse, quòd Scriptura humanitus aliquid passa sit. Verumenimverò huic objectioni haud difficulter occurri potest, imò debet, ne autoritas Scripturæ ullo modo vacillet, aut detrimentum capiat. Respondetur itaque: tamdiu insistendum est, omnia etiam verba Scripturæ divinitus esse inspirata, quamdiu de illis vera contradictio, quæ nulla conciliatione tolli queat, non probata fuerit. Unde quando res ipsa duorum Scripturæ locorum concordat, in nominibus autem discrimen tantùm relinquitur, quod tamen contradictionem non gignat, si unam eandemque personam vel rem diversa habuisse nomina, dicatur: mihi hoc dicenti non probandum est, quòd reverà persona vel res diversa nomina habuerit, cum mihi sufficiat

hypothesis concessa vel certè concedenda, Scripturam sibi ipsi non verè contradicere; ei verò, qui personam vel rem diversa habuisse nomina negat, hoc ipsum, quòd non habuerit, probandum incumbit. Declarabimus etiam (3) id, quòd diximus, exemplo. Ipsi Interpretes, quando sententiam nostram de Zacharia binomine expendunt, conferunt locum Matthæi nostrum cum altero hujus ejusdem Evangelistæ cap. XXIII, 35. ubi Salvator ad Phariseos & Scribas dicit; *Ut veniat super vos omnis sanguis justus, effusus super terram, à sanguine Abelis justus, usque ad sanguinem Zachariæ, filii Barachæ, quem interfecistis inter templum & altare.* Rem, quæ hîc de Zacharia filio Barachæ recensetur, habemus 2. Chron. XXIV, 21. ubi de Zacharia filio Jojadæ refertur: *Sed conspirarunt contra illum, ut lapidarent eum lapidibus, ex præcepto Regis in atrio domus Jehovæ.* Quanquam verò hic Zacharias à scriptore Chronicorum vocatur filius Jojadæ: Salvator tamen suum Zachariam dicit filium Barachæ: Zachariam autem Prophetam invenimus fuisse filium Barachæ: cum Jehojada, cujus filium facit scriptor Chronicorum, nusquam aliàs in Scripturis nominetur Barachias. Unde videtur Salvator scriptori Chronicorum contradicere. Ergò vel dicendum est, quòd Zacharias, filius Barachæ, Propheta, etiam occisus sit in atrio domus Jehovæ, inter templum & altare: vel asserendum, quòd Jehojada binominis fuerit, etiam Barachias appellatus. Prius istud, quòd nimirum Zacharias Propheta, occisus sit, neque ex Scriptura Sacra, neque ex historiis aliis aut traditione constat; adeoque nimis difficile est asserere. Posterius autem, quòd Jehojada etiam Zacharias appellatus fuerit, omnem contradictionem tollit; idemque possibile esse, certum est. Quando ergò hoc posterius affirmo, & sic loca Scripturæ concilio, Scripturæque auctoritatem & integritatem conservo, quæ conservanda mihi est, ad ampliorem probationem planè non obligor. Quisquis contradictionem veram loci utriusque urgere voluerit, illi incumbet probare, quòd Jehojada nunquam Zacharias appellatus fuerit, vel appellari potuerit. Tandiu autem consistet mea conciliatio, quamdiu istud probatum contra me non fuerit. Sic ergò jam (4) etiam cum nostro loco comparatum est. Manifestum est, ut supra dictum, quòd verba ejus ex Propheta Sacharja defumta sint. Dicitur autem, quòd à Propheta Jeremia dicta sint. Videtur ergò esse contradictio: & reverà esset contradictio, si verba, quæ sine dubio Prophætæ Sachariæ, filii Berechjæ, sunt, dicerentur esse Prophætæ Jeremiæ, filii Chilkîæ. Dico ergò, cum reverà verba sine
Prophe-

Prophetæ Sachariæ, Sacharjam dictum fuisse Jeremiam, adeoque eundem Prophetam fuisse binominem. Ita me oportet concludere, ne Scripturæ sibi contradicant; atque sic contradictio evanescit. Frustrâ hîc à me petes probationem conclusionis meæ, quod Sacharja idem sit, qui Jeremias. Nonne enim vides me ita argumentari: Verba à Matthæo allegata sunt verba Sachariæ Prophetæ. Verba à Matthæo allegata sunt verba Jeremiæ Prophetæ, juxta ipsum Matthæum. Ergò verba Jeremiæ sunt verba Sachariæ, & per consequens, Jeremias est Sacharja. Certè cum utraque præmissa probata sit, absurdè petitur probatio conclusionis. Fortè verò (5) ratio etiam dari potest, unde Sacharja nomen Jeremiæ vel suo, quo vixit, tempore sortitus; vel eo à Spiritu Sancto per Matthæum Evangelistam mactatus sit. Deducunt ferè docti nomen Jeremiæ ex Verbo Hebræo יְרֵמְיָהוּ *Rum*, *altum esse*, quod in Conjugatione Transitiva significat, *Exaltare*: cum quo componatur nomen יְהוָה יְרֵמְיָהוּ *Jehovah*, ut ex hac compositione nascatur Nomen יְרֵמְיָהוּ *Jirmejabu*, *Jeremias*, ut vulgò pronunciatur. Hinc Nomen hoc exponunt, *is qui exultat Jehovah*: ut idem sit, quantum ad rem, cum *Sacharjabu*, *Sacharias*, h. e. *is qui commemorat seu celebrat Jehovah*: sicut suprâ etiam apud *Dr. D. Gerhardum* habuimus. Verumenimverò Etymologia ista cum Grammatica parùm congruit, quippe cui longè convenientius est dicere, Nomen *Jirmejabu* compositum esse ex Nomine *Jehovah*, & verbo Hebræo רָמָה *Ramah*, *projecit, abjecit*: quomodo significabit, *Jehovah projecit vel abjecit*, facto scilicet, vel mandato; quæcunque fuerit res projecta vel projicienda. Accommodatissimum hoc nomen est Prophetiæ Sachariæ Prophetæ, quam Evangelista allegat. Dicit namque Prophetæ, mandasse Jehovah Patrem Messîæ *Jehovæ*; *Projice illud vel abjice illud pro figulo*: & de seipso Messias; *Projeci itaque illud in domum Jehovah pro figulo*. Nonne rectè hîc dicitur Jehovah projecisse, qui Messîæ, ut projiceret, mandavit? Nonne in mandati divini memoriam Prophetæ, in quo Messîæ Jehovah, ut projiceret, mandavit, accommodatè dici potest *Jirmejabu*, *Jehova projecit*? Juxta hanc nominis explicationem, cum respectu ad prophetiam & factum ejus, idem erit, ac si Evangelista diceret; Tunc impletum est, quod dictum est per Prophetam illum, qui ab hac ipsa Prophetia, & facto ab ipso in ea de Domino Messia narrato meritò dictus est vel dicitur *Jirmejabu*, hoc est, *Jehovah jussit me projicere, vel projecit, dicente*; Et sumserunt triginta argenteos. Hanc nominis rationem si dederimus vel admiserimus, non

ab-

absurdum erit dicere, quòd, si prius Sacharja Propheta nomen Jeremiæ non gesserit, Spiritus tamen Sanctus per Matthæum Evangelistam, Prophetiam de projectis triginta argenteis allegantem, sapienter illi idem dederit. Sed hæc satis lunto de difficultate hac Textus nostri: pergendum namque jam etiam est ad ipsa Prophetiæ verba, quæ suam quoque difficultatem habent.

§. 8. Hic verò in genere certum est, quòd Prophetia Sachariæ, qui Jeremias dictus, non ad verbum allegetur. Longè enim alius stylus, aliaque verba apud Prophetam, quàm apud Evangelistam, extant, quod longa probatione opus non habet. Unde communiter & rectè Interpretes dicunt, Euangelistam sensum Prophetæ, non verba allegare & exprimere. *Hec (verba Prophetæ & Evangelistæ) videntur, inquit Dn. D. GERHARDUS, aliquantulum discrepare, sed si observetur regula, quam sæpè repetit Hieronymus, quòd Evangelistæ in allegatione vaticiniorum Prophetarum magis respiciant res & sensum, quàm verba & syllabas, facile apparebit, nullam occurrere diversitatem ac discrepantiam.* Quod non malè ab eo scriptum est, nisi quod nondum satisfacere videtur. Nam Evangelista non tantùm aliis, quàm Propheta, verbis utitur, eundem sensum tamen reddentibus: sed ipsam phraseologiam mutat, habetque, quæ in Propheta non comparent. Ubi enim in Propheta habentur verba; *pretio emti, quem pretio emerunt à filiis Israël?* Ubi verba; *κατὰ συνείδησίν μου ὁ Κύριος*, quemadmodum mandavit mihi Dominus? Quamquam aliena à Prophetæ sensu esse non dicimus. Quare existimamus, Evangelistam ita allegare Prophetam, ut simul Paraphrasten agat. Paraphrastæ autem est, non tantùm verbum verbo in alia lingua reddere; sed etiam, quod obscurius est, alio stylo & verbis exprimere & exponere. Cujus rei exempla in *Jonathane*, Chaldæo Paraphraste, plura deprehendere licet: ne Judæi etiam habeant, quod nobis hîc objiciant, cùm Paraphrastes iste magna apud ipsos in autoritate & honore sit. Et non obscurum quidem occurrit in Paraphrasi nostræ prophetiæ, quâ de agimus. Nam verba Prophetæ *vers. 12. Et dixi ad eos, si bonum in oculis vestris, date mercedem meam: & si non, omittite, appenderunt ergò mercedem meam triginta (nummos) argenti,* JONATHAN ita παραφράζει: *Et dixi illis; si rectum in oculis vestris, facite voluntatem meam: & si non, omittite: fecerunt ergò voluntatem meam viri pauci.* Atqui nihil quicquam in textu Prophetæ est de facienda voluntate Domini: sed quia Paraphrastes putavit, dare Jehova mercedem ipsius, nihil aliud

aliud esse, quàm *facere voluntatem ipsius*, ideo sic etiam reddidit. Et quia *triginta argentei* exigua mercedis summa est, ideo reddidit per *Viros paucos*, qui voluntatem Domini fecerunt. Quod porro Prophetæ *vers. 13.* habet: *Et dixit Jehova ad me; Projice illud ad figulum; magnificentiam scil. pretii, quo dignus habitus sum de super illis: accipi itaque triginta (nummos) argenti, ac projecisti illud in domum Jehovæ ad figulum: JONATHAN* hac paraphrasi transtulit: *Et dixit Dominus mihi; scribe memoriale operum eorum in membranam scriptoriam, & projice illam in domum sanctuarii: projice, inquam, sub manum Thesaurarii (templi), pro eo, quod pretiosum reddidi timorem mei in oculis eorum, scripsi itaque memoriale operum in membrana scriptoria, & projecisti illam in domum sanctuarii Domini sub manum Thesaurarii magni. Et adduxi Nebucadnezarem Regem Babelis super Zedekiam Regem tribus domus Judæ, & captivos feci abducere illum, propterea quod immutarunt fœdus etiam ii, qui de domo Judæ erant, quemadmodum fratres eorum, domus Israël.* Plura Paraphrastæ exempla hic addere nec opus est, nec institutum nostrum permittit; præsertim, cum passim in Prophetis & ipso nostro Sacharja occurrant plurima.

§. 9. Si tantum licuit Paraphrastæ *Jonathani*, cur non simile quid licuerit Evangelistæ *Matthæo*, vel ipsi potius Spiritui Sancto? neque enim tantum sibi sumit licentiæ ad exprimendum verum sensum, quantum sibi sumit *Jonathan* in exprimendo falso, quem verum sibi imaginatus est, sensu Prophetæ nostri. Quod si verum est, quod ferè Judæi dicunt, *Jonathanem* Chaldæum Interpretem ante tempora Christi vixisse, ejusmodi paraphrasis Scripturæ jam tempore *Matthæi* Evangelistæ non inusitata fuit. Optimè verò se jam habet paraphrasis Evangelistæ. Nam (1) Prophetæ noster in *versu 13.* loquitur concisè, quando Jehovam Patrem ait ad Jehovam Messiam dixisse; *Projice illud ad figulum; iterumque Messiam; Projeci itaque in domum Jehovæ ad figulum: pro, Projice illud, & da figulo; item, projecisti itaque illud, & dedi figulo.* Quod B. LUTHERUS optimè observavit, ideoque reddidit: *Wirffs hin / daß dem Töpffer gegeben werde / item, und ich nahm die dreißig Silberling / und warff sie ins Haus des H. Errn / daß dem Töpffer gegeben würde.* Ubi Messias jubetur, quasi duplicem sustinere personam, & sustinet etiam: unam, personam Judæi proditoris, projicientis triginta argenteos, proditoris pretium, in templum Domini; alteram, personam Sacerdotum Judæorum, sumentium triginta argenteos, eosque dantium figulo, pro agro ipsius. Quemadmodum itaque Messias, sumens triginta argenteos, & dans figulo, induit &

sustinuit personam Sacerdotum : ita Matthæus in sua paraphrasi istam Prophetiæ prosopopœiam resolvit, & verba, quæ Messias in persona Sacerdotum sibi accommodaverat, ipsis Sacerdotibus attribuit atque applicat, dicens; *Et sumserunt* (Sacerdotes, quorum hæcenus personam Messias sustinuit,) *triginta argenteos, &c. & dederunt eos, &c.* Atque sic Evangelista Prophetam paraphrasticè simul exponit : quod optimè factum est. In verbis Prophetiæ (2) iis, quæ Evangelista παραφράζει, *sumsi itaque triginta* (nummos) *argenti, & projecì illud in domum Jehovab ad figulum*, repetendum est ex antecedentibus aliquid hõc modò : *Sumsi ergò triginta* (nummos) *argenti illos, (de quibus dixi; Magnificum scilicet pretium, quo dignus habitus sum de super illis,) & projecì illud, &c.* Hoc supplementum itaque Evangelista supplevit, suæque Paraphrasi inseruit, ut exponeret, quinam sint *triginta* (nummi) *argenti*, qui sumti sunt; nimirum, de quibus Dominus in antecedentibus verbis locutus est. Sed quemadmodum Evangelista prius Messias exiit personam Sacerdotum, quam induerat, & pro *sumsi*, posuit, *sumserunt* : ita non facit porrò Jehovam Messiam loquentem, qui apud Prophetam in prima persona locutus est; sed de Messia Jehova ipse loquitur, dicitque; *Pretium ejus, qui illo dignus habitus est, quem (illo) dignum habuerunt à filiis Israël.* Si Evangelista, non Prophetam, sed ipsum Jehovam, Christum loquentem, introduxisset, ita locuturus fuisset Jehovah : *Et acceperunt triginta argenteos, quibus me dignum habuerunt à filiis Israël.* Unde miramur non parùm, quòd quidam Interpretes putant, hæc verba ex alio, quàm Sacharja, Prophetam desumpta esse. Observandum autem est (3) in hoc supplemento, quòd τὸ ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ, stet pro Hebræo מֵעַל יוֹם de super iis, vel à super illis; quòd apud Prophetam est. Nam apud Græcos τὸ ἔνωθεν vel de super, commodius reddi non potest, & satis emphaticè. Significat autem מֵעַל יוֹם remotionem ab officio : quasi dicat; quem hoc pretio dignum æstimarunt ideò tantùm, ut me ab officio Pastoris, quod super eos tanquàm oves meas habebam, removerent & deponerent. Et pronomen Relativum הַנֶּזֶק refertur ad oves, super quas constitutus erat Pastor, hoc est, *filiis Israël* : ubi Evangelista pro Pronomine ipsum Nomen posuit, ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ, à filiis Israël. Non opus itaque est dubitatione, quicquid construenda sit hæc particula. Qua de re Dn. D. GERHARDUS noster, Theophylactus, inquit, particulam illam ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ, conjungit cum voce appreciati, quâ ratione synecdochicòs per filios Israël intelligendus erit Judas. Fr. Junius conjungit cum verbo ἔλαβον, accipi :

sed

sed concinnius est, si juxta Euclymum subintelligatur vocula τινές, hoc sensu, quem appreciaverunt quidam ex filiis Israël, b. e. Israëlita. Hac ratione per quandam relationem ad precedentia indignitas hujus contractus exprimitur. Filii Israël, b. e. summi Sacerdotes populi Israëlitici capita ac proceres, quos minimè omnium hoc facere oportuit, acceperunt triginta argenteos, precium, quo ipsimet Messiam suum aestimaverant, & dederunt eos in agrum figuli. Sed tanta sollicitudine opus non est, si cum Hebræo textu Evangelistam modò contulerimus. Quod (4) Propheta dixit לֹא יִיָּצֵר אֶלֶּם אֶלֶּם אֶלֶּם ad figulum vel pro figulo. Evangelista ex ipso complemento exposuit, quando circumscriptit: εἰς τὸν ἀγρὸν τῆς κεραμέως, in agrum figuli. Sed verba (5) καθὰ συνέταξέ μοι ὁ Κύριος, quemadmodum præcepit mihi Dominus, nusquam apud Prophetam comparent in hoc verborum ordine. Unde HEINSIUS trajectionem facit. Cobarent ergò, inquit, illa; Et accepi argenteos, sicut præscripsit mihi Dominus: quæ ipsa Zacharia verba sunt. Apud quem habes וְהָיָה כִּשְׂכָרְךָ וְכִשְׂכָרְךָ וְכִשְׂכָרְךָ וְכִשְׂכָרְךָ καὶ ἔλαβον τεράκοντα ἀργύρια. Item וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי καὶ ἔπαρε μοι, vel συνέταξέ μοι Κύριος. Quæ omnia; ut quæ de precio dicuntur. Et verum quidem est, quod verbis Evangelistæ, καθὰ συνέταξέ μοι Κύριος, respiciatur aliquo modo ad verba Prophetæ; Et dixit Jehova ad me: sed Messias Revelator erat, qui, quid de futuro prædicendum, Prophetæ revelavit: unde quod revelatum est, Prophetæ tanquam Ministro tribui potest, atque hinc Evangelista Paraphrasten rursus agit, & hoc vult dicere: *Istud fecerunt Sacerdotes, accipiendo argenteos, & dando eos pro agro figuli, ut completeretur id, quod, ut in ipsorum persona ego facerem, præceperat mihi Dominus.* Atque sic non tantùm dicit Propheta his verbis Evangelistæ Paraphrasticis, quod sibi Jehovah mandatum dederit faciendi aliquid; sed etiam, quid sibi mandaverit; nempe, ut faceret prædicendo in persona Sacerdotum & principum Judæorum, quod hi aliquando in propria persona impleturi erant. Apparet, nisi fallor, ex his, quòd egregium Evangelista noster egerit Paraphrasten in allegando Prophetæ vaticinio, laude propterea sua ornandus, nec ullo modo culpandus. Sed objiciet hinc forte aliquis, Evangelistam, si παραφράζειν verba Prophetæ voluit, non debuisse dicere; *Tunc impletum est, quod dictum est per Jeremiam Prophetam, λέγοντι, dicentem; Et acceperunt, &c.* Τὸ λέγοντι, dicentem, enim postulare, ut ipsissima Prophetæ verba, non tantùm sensus paraphrasticè subjiceretur. Verùm enim verò lex hæc nimis imperiosè præscriberetur, & imponeretur. Ad eam namque hæctenus nunquam adstri-

eti fuerunt paraphrastæ. Suprà *Jonathanem* Chaldæum, ejusque Paraphrasin super *vers. 12. & 13. Cap. XI.* nostri Prophetæ Sachariæ adduximus; in qua his etiam verbis utitur, de Jehovah quidem: *Et dixi ad eos*; de Propheta autem: *Et dixit Jehovah ad me*, neque tamen ipsa Jehovah verba, sed verborum paraphrasin subjecit. Cur verò non idem Evangelistæ nostrò licuisset?

§. 10. Sublatis de medio *difficultatibus duabus de nomine Prophetæ, & modo allegandi eundem*, ad rem jam accedimus: ubi ostendendum, quòd eadem de re, quam Evangelistæ à Propheta prædictam dicit, Propheta reverà locutus & vaticinatus sit. Judæi itaque longè aliud à Propheta prædictum esse contendunt, ut fidem autoritatemque nostri Evangelistæ elevent. Quòd CHALDÆUS Interpres JONATHAN putet, sermonem esse de *paucitate piorum hominum ante captivitatem Babylonicam, propter quam Dominus adduxerit super regnum tribus Juda Nebucadnezarrem*, qui tribum hanc in captivitatem Babylonicam abduceret, sicut fratres eorum decem tribuum in Assyriacam abierant, ex superius allegatis Paraphraseos verbis patere potest. Eam quodammodo tamen explicat R. SALOMO hoc modo: *Et dixi ad Reges Juda residuos, si bonum est in oculis vestris, date mercedem meam, ut servetis præcepta mea; quæ erit merces mea pro omni bono, quod dedi vobis, quemadmodum dare solent mercedem pastori gregis; tum revertar denuò & pascam vos: quod si non, omittite, tunc ego etiam non reducam vos. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos: Jonathan transtulit; Et fecerunt voluntatem meam viri pauci, nimirum, viri boni pauci fuerunt inter eos, qui fecerunt voluntatem meam, quales fabri & claustrarii, Daniel, Chanania, Mischaël & Asarja, & Ezechiel. Et postea: Et dixit ad me Jehovah; projice illud אֶל-הַדְּוֹצָר, quasi אֶל-הַדְּוֹצָר ad thesaurum, b. e. custodem thesauri: dixit scilicet sanctus benedictus Prophetæ; scribe & depone istos ipsos, & justitiam eorum, ut asservetur in finem usque septuaginta annorum captivitatis Babylonica, ut ædificetur sanctuarium per manus eorum. Quis verò est thesaurus? Magnificèntia pretii domus sanctuarii mei, quod est magnificèntia gloriæ meæ. Quam מעליהם יקרתי abstruli ab iis, ut non sit illis in decus. Nam verbum יקרת significat ablationem gloriæ: Mem autem in מעליהם arguit istud. Hæc R. Salomo. Sed diligenter observandum est, quòd ipse scrupulos suos super hac interpretatione habeat. Phrasin tamen, inquit, triginta argenteorum non possum buc rectè applicare, nisi כסף Argentum significet rem desiderabilem: quomodo etiam Rabbini nostri exposuerunt*

fuerunt in Tract. Cbolin: adduxeruntq; demonstrationem (ex Proverb. VII, 20.). Loculum argenti accepit in manum suam. Tò Triginta autem iidem exposuerunt, quòd quadraginta quinque iusti sint in omni generatione & generatione; pro quo adduxerunt demonstrationem (ex Hof. III, 2.). Et sesqui chomer hordeorum, quindecim nimirum in Babel, & triginta in terra Israël: unde dictum est; Et accepi triginta argenteos, & projeci illos in domum Jehovæ, in terra Israël. Unde verò hi triginta? Medrasch Aggada (respondet:) Quòd promissio facta sit Abrahamo Patri nostro talis, nullam generationem habituram pauciores, quàm triginta iustos. Unde probatur? (ex Genes. XV, 5.) sic יריה erit semen tuum: יריה enim per Gematriam facit triginta. Et postea: Ceterum Mens Interpretationis, quam dedi, desumpta est ex Thargum Jonathanis: vidi præterea multas tamen voces interpretatationis Prophetia hujus: sed non possum applicare eas (ad Textum). En ingenuam de nugis illis confessionem Rabbinum. Non tamen melius quid invenit post eum R. D. KIMCHIUS, cujus hæ sunt annotationes: Date mercedem meam, b. e. Quandoquidem ego pasco vos, date mercedem meam: qua merces est pœnitentia & bona opera. Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos, triginta iusti fuerunt inter eos in diebus trium pastorum istorum: ex quibus invenimus Danielem, Chananiam, Miscbaëlem & Asarjam, & Jeremiam, & Ezechielem, & Zephaniam: fieri autem non potuit, ut non fuerint inter eos alii plures, etsi non commemorantur; en namque scriptum est: Dederunt cadaver servorum tuorum cibum avi cœlorum, carnem sancti tui feræ terræ. Sic Jonathan transtulit: Et dixi illis; sirectum in oculis vestris, facite voluntatem meam; & si non, omittite: fecerunt ergò voluntatem meam viri pauci. q. d. Quidam tantum viri conversi sunt per pœnitentiam. Et porrò: Et dixit Jehovah ad me; Projice illud ad יוצר quod interpretati sunt Interpretes, quod idem sit cum יוצר Thesaurus; eò quòd litera Ebevi inter se permutentur: quomodo significabit Custodem Thesauri. Et sic transtulit Jonathan אמרכלא Prefectum Thesauri. Vult itaque dicere per tropum, ut conjungant se seorsim in domo Domini, sedq; à populo facientium malum separent coram oculis Domini. Potuit tamen etiam per tropum dixisse Figulum, juxta illud; יוצר Fingens simul cor eorum, & intelligens reddens, &c. ille enim novit bonos & malos, scrutans cor & probans renes: etsi namque se ostentant bonos, non tamen boni sunt. Et accepi: sic visum est illi in visione Prophetica, quasi ille acciperet argentum, & projiceret illud in domum Jehovæ ad thesaurarium, sed res ipsa præterierat annis multis; nam in diebus trium pastorum

contigit illa. Vult autem dicere tropicè, quòd convenerint boni, & separaverint se à populo, nec comparuerint cum illis in plateis. Atque hoc est, quod dixit Jeremias Propbeta; Vagamini per plateas Hierosolyma, & quaerite in vicis ejus, num sit vir querens fidem, & condonabo illi, sicut exposuimus in libro Jeremie illud. Quod vero dixit אדר הוקר est domus Jehova: quasi dicat; quemadmodum dixi; Et projecì in domum Jehova, hoc est, in magnificentiam gloriae: statq; אר ad, quod posuit, pro duobus locis. Ejus autem, quod dicit, אשר יקרתי מעליהם, expositio hac est: honoratus sum à meipso, & recessi ab illis propter malitiam operum illorum. Atque sic transfudit Jonathan. Sic etiam Kimchius: qui ergò eadem lyra oberrat. Hanc verò interpretationem de iis, quæ præteritis ante Prophetam nostrum temporibus contigerunt, usque in captivitatem Babylonicam, operosè refutat R. Abarbanel septem argumentis non contemnendis: sed quæ omnia transcribere non licet. Abben-Esra autem, qui ex prudentioribus Rabbiniis est, diu ante Abarbanel cum aliis sententiam istam deseruit, quemadmodum Abarbanel annotavit.

§. II. Putat autem ABBEN-ESRA, prophetiam nostram pertinere ad Nehemiam Principem, qui post Prophetam nostrum ex Babylonia ascendit. Ecce, inquit, vidimus, quando ascendit Nehemja Hierosolimam, quòd hac fuerit in ignominia constituta, juxta illud; Moriens moriatur: nunc ergò petit mercedem, ut pascat eos per baculum secundum. Illi autem triginta argentei forè fuerunt triginta justi, qui venerunt cum eo, vel ministrarunt in diebus Nehemja triginta sacerdotes cum magni & uncti belli, tum eorum vicarii, propterea dictum, projice illud argentum ad figulum. Scriptum verò est, quòd nomen domus Jehova sit אדר הוקר, magnificentia gloria, &c. Sed nec hæc Expositio probatur Abarbaneli. Et certè similes sunt nugæ hæc nugis prioris Interpretationis: nisi quod ad aliud tempus & homines accommodantur, & malè adaptantur.

§. 12. A BARBANEL itaque quemadmodum probat, quòd prophetia nostra de futuris temporibus & rebus agat; ita benè & acutè magis observat, ad remotiora, quàm Nehemjæ tempora eam spectare. Sed hæret Rabbi in Ducibus & Regibus Chaschmonæis seu Maccabæis, quos distinguit istis nominibus, dicitque, quòd Mathathia filii, Judas, Simeon & Jonathan, fuerint Negidim, Duces & boni pastores gregis; sed qui post ipsos venerint, seipsos Reges constituerint, & mali pastores fuerint. Fundamentum ponit in Historia Josephi Gorionida, de quo dicit; Propterea expendi vias meas, & reduxi pedes meos & mentem meam, ut crediderim,

diderim, quòd non dicta sit haec prophetia, nisi super tempus Templi secundi, quod tum adhuc venturum erat. Et sufficiens hic nobis est Josephus, filius Gorionis, qui istoc tempore vixit, ut illi innitatur, quantum ad intentionem Prophetæ, juxta id, quod per traditionem habuerunt de generalibus hujus Prophetæ, si maximè non admiserimus ejus expositionem, quod ad specialia sectionis. Sed hoc nimis ruinosum fundamentum est. Et magis ruinosum etiam est, quod ex Talmudicis Doctoribus sumit, ex quibus ita nugatur: Meminit, inquit, Prophetæ, quòd ipso opere & facto isti Domini gregis (Reges Chaschmonæi) appenderint mercedem ipsius, triginta argenteos: Dominus autem ipsi praeceperit; Projice illos ad Formatorem, ad ostendendum, esse in hoc indicium, quod Chaschmonæi, qui surrexerunt post filios Mathathia, loco ejus, quòd ipsorum fuisset debitum, ut darent mercedem Domino, præstando ipsi cultum ipsius juxta præceptum ipsius, pessimè egerint faciendo seipsos Reges, quod tamen Patres eorum non fecerant. Ubi pridem sapientes nostri monuerunt, quòd regnum acquiratur triginta excellentiis; Sacerdotium autem viginti & quatuor excellentiis. Quare triginta argentei, quos appenderant Domini gregis, significarunt triginta excellentias regni, quas ex affectatione & desiderio nimio arrogarunt sibi ipsis. Ideoq; præcepit Dominus Prophetæ; Projice illos ad formatorem: q. d. projice illos super Dominum, qui est formator & Creator verus, negotium hoc, hoc est, magnificentiam gloria, quæ est regni indicium; quod יקרתי מערותי q. d. quod auferam & prohibebo, ut non amplius sit super illis, Projice, inquam, super Formatorem, quia ille est DEus judicii. Meminit autem porro Prophetæ, quòd ad constituendum hoc indicium & signum de re, sumserit ipse triginta argenteos, & projecit eos in domum Domini super Formatorem, hoc est, ante Formatorem mundi. Ubi, quod projecit triginta argenteos, significantes coronam regni, in domum Domini super Formatorem, factum est ad indicandum, quòd removendum esset regnum à Chaschmonæis, venturumq; in manus Herodis, qui futurus esset Formator domus Sanctuarii, edificatorq; ejus. Itaque mens tñ Projice illud ad Formatorem, hoc vult, quasi dicat; Projice regnum in atrium (templi), ut significet Herodem, qui meriturus est magnificentiam gloria, hoc est, regnum, quod ablaturus sum à Sacerdotibus. Hoc est, quod mihi visum hac de re est triginta argenteorum & Formatoris. Hucusque ille. Quanta verò hæc etiam nugæ sunt? Ex quibus omnibus apparet, quòd Judæi, quando Prophetiam Sachariæ aliò, quàm ad Christum ejusque per Judam venditionem, detorquere conantur, nullam planè solidam ejus expositionem hodieque habeant, aut invenire possint.

3

§. 13. Neque adeo in Judæis mirandum est eorumque obstinata cervice: magis mirandum potius est, quòd ex Christianis Interpretibus sit, qui Prophetiam aliorum etiam suis interpretationibus abripere non erubescant. Ex quibus HUGO GROTIUS est, qui ad hunc locum annotat: *Hoc Zacharia in viso ostensum putat Maimonides, & sequentia quoque in viso expleta per Zachariam. Hoc dicit: Operam pastorem exhibitam per annos quingentos, (tot enim ferme sunt ab exitu ex Ægypto ad finem Salomonis,) aestimarunt XXX. Siclis, id est, pretio iniquissimo. Opera diurna aestimatio erat denarius, ut ex Evangelio etiam discimus. Is non multum excedit drachmam Atticam; quatuor drachma Attica siclum faciunt: ergo centum & viginti, aut paulò amplius diebus poterat aliquis ex operis suis lucrari XXX. siclos. Vides iniquum aestimationis pretium. Moratur in comparatione pastoris. Vilis hæc merces significat victimas & ritus sine pietate solida. Hæc Grotius, apud quem vide quæ sequuntur, & quæ contra eum disputat DN. D. CALOVIVS b. l. CASPARUS SANCTIVS in b. l. Quatuor Prophetæ expositiones producit, quibus mercedem vilem Prophetæ pro laboribus ejus reprehendi existimat: nisi quòd in ultima demum, bonum ac sollicitum pastorem Zachariam figuram facit ejus pastoris, qui postea venditus est à proditore Juda, ut verba illius habent. Sed quid de omnibus istis expositionibus sentiendum, ex verbis ejus, quibus eas claudit, intelligi potest. *Has, inquit, expositiones adduxi, in quibus, si audacius egisse videor, cum sine duce pergam, facilem credo veniam obtinebo: cum obscurus sit locus, & valdè celebris, cui aliquid attulisse lucis, si modò id alicui contingat, magnum est opera atque studii pretium. Ex iis eligas, quam malueris, nisi omnes rejiciendas putaveris: nam mihi promptum non est statuere, quam illarum ceteris præferenda sit.* Sic ille. Nos verò ex libertate, quam nobis ipse concedit, nullam expositionem, quas adduxit, approbandam esse existimamus. Plures aliorum Interpretum sententias adferre nolumus, cum nec institutum nostrum id permittat.*

§. 14. Manendum esse, quantum fieri potest, in litera, regulæ bonæ Interpretationis præscribunt. In verbis verò Prophetæ contineri prophetiam de futuris temporibus, etiam potiores Judæorum Interpretes agnoscunt. Cur ergò Christiani id negarent meritò, & vel in persona Prophetæ hærerent, vel ad antegressa tempora referrent? Diligenter autem de complemento, si quod congruum inveniatur, dispiciendum est: cum Prophetiæ, obscuriores inprimis, non meliùs, quam ex complemen-

mentis earum intelligi & explicari queant. Jam verò complementum, in Novo Testamento apud Evangelistam Matthæum inveniri, saltem in Antitypo, omnes Christiani fateri coguntur ob expressam Evangelistæ allegationem. Rectissimè itaque Nostrates Theologi faciunt, qui complementum hoc Novi Testamenti cum prædictione Veteris Testamenti ita conferunt, ut mutuo se invicem explicent. Quam viam nos quoque ingressuri, utrumque locum, sed breviter, juxta verba Evangelistæ considerabimus.

S. 15. Notandum itaque I. est, quòd Evangelista Matthæus verba, quæ ex libro Sacharjæ citat, ipsi Prophetæ tribuat, cum dicit; *Tunc impletum est, quod dictum dià 'Ιερεμίας τῶ Προφήτῃ λέγοντι*, per *Jeremiam Prophetam*, dicentem; *καὶ ἔλαβον, & acceperunt*, &c. At ipse Sacharjas Prophetæ introducitur diversas personas, Jehovah Messia, Judæorum, Sacerdotum inprimis & principum eorum, & Jehovah Patris. Jehovah Messias alloquitur Judæos, inprimis Sacerdotes eorum: hic namque est, qui dicit *vers. 12. Et dixi ad eos; si bonum in oculis vestris, date mercedem meam*, &c. Jehovah Pater verò est, de quo Jehovah dicit, locutum esse secum; & jussisse, argenteos projicere: *Sed dixit*, inquit, *Jehovah ad me; Projice illud ad figulum*. Idemque tandem dicit, se projecisse: *Accepi itaque*, inquit, *triginta argenteos, & projeci illos in domum Jehovah ad figulum*. Quod ergò Evangelista Prophetæ Jeremias seu Sacharjæ, tanquam loquenti, tribuit, id se fecisse dicit apud Prophetam Jehovah Messias. Ubi notandum est (1) quòd sit apud Prophetam revelatio futurorum, & prædictio divina: in qua nihil profus refert, sive DEUS revelans sibi verba vel facta tribuat, sive Prophetæ, cui revelatio fit. Ratio in promptu est; quia, si maximè Prophetæ loquatur vel faciat quid ex mandato vel instinctu DEI revelantis, verbum tamen vel factum principaliter DEI revelantis est. Sic hoc loco Jehovah Messias, qui futura Prophetæ Sacharjæ revelat, dicit quidem ipse; *Et dixit Jehovah (Pater meus) ad me; Projice istud*, &c. Ego ergò accepi *triginta (nummos) argenti, & projeci, &c.* Sed si dixisset ad Prophetam; *Tu ergò accipe triginta (nummos) argenti, & projice illud, &c.* Et Prophetæ pergeret; *Accepi ergò, &c.* perinde esset. Notandum est (2) quòd aliquando aliquis, DEUS vel Prophetæ, locutus aliquid dicitur, non quòd reverà locutus sit, aut locuturus; sed res ipsa facta vel futura: contrà verò aliquis fecisse aliquid dicatur vel facere, quòd alios fecisse vel facturos esse prædicit. Verissimum hoc esse, agnoscere coguntur

3

tur etiam *Rabbini*. Sic *R. Abarbanel* hunc locum Sacharjæ ita exponit, quòd non futurum esset ejusmodi colloquium, in quo quis diceret Judæis; *Si bonum est in oculis vestris; &c.* Sed rem sic futuram esse, gestumque iri, quasi per colloquium ejusmodi & ex composito sic gesta esset. Sic Jesa. VI, 9. 10. DEus revelator ad Prophetam Jesaiam dicit; *Abi, & dic populo huic, audiendo audietis, &c. Impingua cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ejus obline, ne videant fortè oculis suis, &c.* Quibus verbis videtur DEus revelator Prophetæ imperare facta, quæ tamen prædicere tantùm debebat, quod alii facturi essent, hoc est, ipse populus Israëliticus, cor proprium impinguando, &c. Sic ergò apud nostrum Sacharjam, qui dicit; *Et accepi triginta (nummos) argenti, &c.* non dicit, quid ipse vel fecisset, vel facturus esset: sed prædicat, quid alii facturi essent, nimirum Principes & Sacerdotes Judæorum: quibus propterea etiam Evangelista Matthæus tribuit, cum ait, Prophetam de iis prædixisse; *καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, Et sumserunt triginta argenteos.*

§. 16. Jam II. Evangelista Matthæus rectissimè *triginta argenteos*, qui apud Prophetam Sacharjam sunt, ad literam accepit, vertitque *τριάκοντα ἀργύρια*. Suprà namque jam indicavimus, boni esse Interpretis, tamdiu in litera Scripturæ manere, quamdiu à litera discedendi necessitas manifesta non adfuerit aut constiterit. Præterquam quòd Evangelista, interpres divinitus inspiratus, nos docet, imò obligat, ut cum ipso in litera maneamus, nec ullo modo ab ea discedamus. Imò verò etiam absurdè à litera disceditur. Judæi namque, ut suprà habuimus, per *triginta argenteos* intelligunt *triginta Justos*. Nonne verò *triginta* in sua proprietate relinquunt, *argentum* autem tropicè accipiunt? Et cur Justi non aurum potiùs, quàm argentum dicuntur? *Chaldeo Interpreti* *triginta argentei* sunt justi pauci. Ubi verò usquam in Scriptura *triginta* idem sunt, quod *pauci*? *Grotio* & aliis *triginta argentei* sunt vile pretium & vilis æstimatio: atqui prout res se habent, *triginta argentei* & magnum & vile possunt esse pretium & æstimatio. Et licet sæpè numerus finitus pro infinito tam in sacris, quàm profanis scriptis usurpetur; usus tamen hic simul consulendus est. Sic sexcenti apud Latinos sunt numerus finitus, qui pro infinito poni solet. Atqui septingenti vel quingenti, &c. non ita usurpantur. Quare? quia usus non ita habet. Ubi ergò usus, quæso, habet, ut *triginta*, numerus finitus, ponatur pro paucis, numero infinito, adeoque pro re vili? Ipse *Grotius* ridiculè

culè satis, ut triginta tamen tandem siclos nanciscatur, mercedem diurnam denarium facit, & per annos populi Israëlitiçi, inde ab exitu ex Ægypto, multiplicat. Quare talia relinquamus.

§. 17. Dicit III. Evangelista noster, τιμὴν, quod ipsi hoc loco sine dubio *pretium*, non honorem gloriamque, significat. Sunt namque, quod manifestum satis est, τὰ τετράκοντα ἀργύρια, *triginta argentei*, per Appositionem, hæc ipsa τιμὴ; qui certè *pretium* sunt. Apud Prophetam Sacharjam hæc τιμὴ, *pretium* dicitur יָקָר *Jekar*, cum quo conjungitur alterum nomen עָדָר *Eder*, quod *magnificentiam* significat. Ubi Judæi malunt יָקָר *Jekar*, significare *gloriam*, & intelligendum esse vel Sanctuarium seu Templum DEI, quod populi Israëlitiçi gloria fuerit, & in quo Gloria DEI habitaverit, vel coronam Regiam seu Regnum. Sed יָקָר *Jekar*, *gloria*, nusquam de Templo DEI usurpatur; neque etiam *Gloria DEI*, quæ in eo habitabat, יָקָר *Jekar*, sed כְּבוֹד *Kabod*, *Gloria*, vocabatur. Præterea facilè apparet, quòd Interpretes eò deveniant, quia triginta argenteos in sua proprietate pro vero pretio non accipiunt. Quos si pro vero pretio aut mercede acceperimus, quæ, quæso, ratio esse potest, quare τὸ יָקָר *Jekar*, quod aliàs notat, pro *pretio* non habebimus? Inprimis cum in antecedentibus Prophetæ verbis מֶרְצֵי *Sachar*, *Merces* etiam dicta sit. עָדָר *Eder*, *magnificentiam*, communiter ferè Interpretes ironicè dici putant, & pretio addi, quòd nimis vile & indignum fuerit: *magnificentiam pretium*, seu *magnificum pretium*, hoc est, minimè magnificum. Hoc verò omisit Evangelista, quia rem ipsam, quæ pretium est, non significat, sed rei tantum Epitheton est: sicut apud Hebræos duorum substantivorum alterum pro Epitheto est: unde & hîc per Adjectivum ferè solent reddere, magnificum pretium. Nequè conveniens erat, ut Evangelista retineret; cum enim, ut mox dicemus, Jehovah Messias ironicè & antiphrasticè loquatur apud Prophetam; Evangelista autem personam primam in Tertiam mutaverit, locutio ejus ista cessavit.

§. 18. Pretium IV. Evangelista porrò describit, ita, ut addat, pro quo illud datum sit: *Pretium*, inquit, τὴν τετιμημένον, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ, hoc est, *pretio emti*, quem pretio emerunt à filiis Israël. De quibus verbis suprâ jam diximus, quomodo ex Prophetâ Sacharja desumpta, & mutata loquentis persona ab Evangelista suo stylo adaptata: nec prolixius illud docemus hîc, aut probamus. Certè quando Evangelista dicere voluit, quòd Sacerdotes Judæorum triginta ar-

genteos sumserint, & pro figuli agro dederint, necesse etiam habuit dicere, cujusmodi illi argentei fuerint: non potuit autem melius dicere, quam verbis, quibus ipse Propheta, vel Messias apud Prophetam de se usus est, quando dixit; *Magnificum scilicet pretium, quo dignus habitus sum seu aestimatus, à super illis; nisi quod, ut modò diximus, stylo suo adaptavit.* Et Evangelistam quidem per hunc *τετιμημένον, pretio emtum seu aestimatum, intelligere Messiam seu Christum, indubium est.* Sed hoc offendit multos, quomodo hæc verba apud Prophetam de Jehova Messia accipi possint, cum Jehovah ea de se vel ad Prophetam, vel ad ipsum Messiam locutus sit, sicut dicitur; *Et dixit Jehovah ad me; projice illud ad figulum, magnificentiam pretii, quo dignus habitus sum à super illis.* Ubi DN. D. CALOVIVS scribit; *Hæc verba indignationem Christi exprimere, quòd instar vilissimæ personæ ipsum vendituri sint.* Num verò existimet, verba, *quo dignus habitus sum*, DEUM Patrem, an Messiam, de se dicere, nobis quidem non satis constat. Qui Dominum, h. e. Christum hæc verba ad Prophetam dixisse existimant, haud difficulter se expediunt, dixisse Christum verba ista de seipso ad Prophetam. Sunt, qui DEUM Patrem quidem putant hæc verba ad Christum de seipso loqui, sed ut sibi, quod Christo factum est, appropriet, q. d. *quo non tu tantum, mi Fili, sed ego ipse etiam dignus habitus sum.* Verumenimverò nos hæc verba putamus Christum de seipso dicere, ad exponendum pronomen, quod in verbis DEI Patris habetur, cum dicit; *Projice illud ad figulum;* nimirum DEUM Patrem respexisse per illud, *Magnificum illud pretium, quo ille dignus habitus fuerit,* q. d. *Et dixit Jehova, Pater meus, ad me; projice illud ad figulum, significans mihi, magnificum scilicet pretium, quo dignus habitus sum, b. e. triginta argenti nummos: accepi itaque illos ipsos triginta argenti nummos, &c.* Ita nulla mutatione personarum, aut appropriatione verborum opus erit. Qui existimant, Evangelistam allegare verba Jeremiæ, Chilkijæ filii, Prophetæ per traditionem accepta, ab ipso in Canonem relata: id videntur propterea maximè facere, quia hæc verba: *τὴν τιμὴν τῆ τετιμημένα, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ ἑαυτῶν Ἰσραήλ,* secundum literas & syllabas apud Prophetam Sacharjam non reperiantur. Atqui DN. D. CALOVIVS, qui eandem sententiam ad *Matth. XXVII.* probat, fateri tamen cogitur, quod similia Sacharjas habeat. *Esti,* inquit, *non diffiteamur, similia eundem Scripturæ autorem Spiritum quandoque diversis Prophetis inspirasse, prout nempe ipsi placuit, quomodo dictum hoc Jeremiæ ex parte à Zacharia*

ria

ria repetitum. Quo nos certè contra istam ipsam utimur sententiam. Si namque à Sacharja repetitum, adeoque jam tum in Canonem relatum est: quid opus est dicere, per traditionem ad Matthæum usque illud pervenisse, & per hunc demum à Spiritu Sancto in Canonem relatum esse? Et eo majori jure hoc urgeamus, quia nihil, saltem quoad sensum, apud Matthæum est, quod apud Sacharjam non deprehendatur. Ita suo jam loco ostendimus, verba hæc Matthæi Evangelistæ, τὴν τιμὴν τῆς τετιμημένως, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ, nihil aliud esse, quam paraphrasin verborum Prophetæ Sacharjæ, *Magnificum pretium, quo dignus habitus sum à super filiis Israël.* Cùm enim cujusmodi fuerint, *triginta argentei*, quodque illi ipsi sint, quibus venditus & emtus est Christus à Juda proditore, describere voluisset, ex ipsis Sacharjæ Prophetæ verbis id sumit, esse illos *pretium illius τετιμημένως, estimati pretio, quem pretio emerint à filiis Israël;* sicut apud Prophetam ipse dixerit; *Magnificum pretium, quo dignus habitus sum à super illis.* Si hæc Prophetæ verba Græcè reddenda sint, nonnè optimè sic reddiderimus illa: τὴν τιμὴν, ἧς ἐτιμήσαντό με, *pretium, quo me dignum astimarunt aut habuerunt?* Quomodo tandem verba ἀπὸ υἱῶν Ἰσραὴλ, à filiis Israël, intelligenda sint, suo etiam loco jam indicatum est, ex Hebræo Prophetæ Sacharjæ, qui habet, *אֶת־כֶּסֶף־אֶת־בְּרִיתִי* à super illis, hoc est, *ut non essem amplius super illis (ovibus meis) Pastor.* Oves namque hæ, quas Christus pavit, sunt filii Israël, quos pavit Christus doctrina sua. Ex quo simul apparet, quòd *pretium* hoc non datum sit in mercedem promeritam à Pastore, sed in mercedem proditoris, cujus ope Pastor Christus ab officio suo dejiceretur.

§. 19. Sequuntur V. verba apud Evangelistam Matthæum: καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τῆς κρημέως, *Et dederunt ea in agrum figuli:* circa quæ ut prolixiores non simus, facit, quòd supra etiam de iis aliquid dictum est; evolvi per ea concisum Prophetæ Sacharjæ sermonem ab Evangelista, tanquam optimo Paraphraste, sensum egregiè exprimente. Nam quòd apud Prophetam dicitur; *Projice illud ad figulum,* & iterum; *Et projecit illud in domum Jehovah ad figulum:* Evangelista exponit per, *ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τῆς κρημέως, Et dederunt illud in agrum seu pro agro figuli.* Qui certè etiam apud Prophetam sensus est: neque enim locus significatur, in quem projiciendi sic argentei, sicut Grotius quidem, qui hinc fecit *figulinam*, & porrò *aream figuli*, existimavit; sed persona indicatur, cum qua pro argenteis agendum

dum contrahendumque aliquid, non *vasorum fictilium*, (quid namque hic cum vasis fictilibus, pro tot argenteis emendis, rei aut negotii est?) sed *terre* seu *agri*, unde ille suam pro vasis fictilibus faciendis argillam sumere solebat. *Vulgati Statuarius*, quem ille hic loci pro figulo posuit, nullum profus meretur locum; & merito à *Grotio* etiam, qui aliàs illius patronus est, correctus est.

§. 20. Verba VI. restant apud Evangelistam : *Καθὰ συνέταξέ μοι ὁ Κύριος*, *Quemadmodum precepit mihi Dominus*. Quæ quanquam in Propheta Sacharja non extant, quomodo tamen ex ejus verbis & sensu rectè ab Evangelista sumta sint, suo loco jam exposuimus. Commune est, quod non videtur negari posse, id, quod causa principalis loquitur, facitque, causæ ministeriali. Unde quod Jehova Pater Jehovæ Filio, Christo, apud Prophetam Sacharjam dixit, sicut hujus verba habent: *Et dixit Jehovah ad me*; commune etiam est causæ ministeriali, Prophetæ, ut in verborum paraphrasi dicere possit; *Quemadmodum precepit mihi Dominus*, & Evangelista paraphrastes hæc verba illi tribuere potuerit. *Revelatio* Prophetæ nostro facta est per modum colloquii negotiij; *DEI Patris cum Christo, & Christi cum Judæis*: quibus verò actum non est aliud, quam ut mandatum daretur Prophetæ, quid ille prædicere de futuris rebus & temporibus deberet: undè omninò rectè potuit dicere; *quemadmodum preceperat mihi Dominus*.

§. 21. Prædicta itaque est à Propheta Sacharja *venditio Christi* Salvatoris generis humani, postquam ad populum Judaicum missus est, huicque dulce suum Evangelium prædicavit. Cujus verbis ideò etiam Evangelista Matthæus historiam venditionis obsignavit. De qua Christi Salvatoris venditione ex utroque, Propheta & Evangelista, sequentia depromimus **PORISMATA**: I. *Venditio Christi, qua à Juda proditore Sacerdotibus & principibus Judæorum venditus est, ab æterno fuit præcognita*. Ita nimirum hæc venditio Christi fuit præcognita, ut, quemadmodum D. Apostolus Petrus I. Epist. cap. I, 19. 20. dixit de ipso, quòd sit *ἀμνὸς ἀμωμὸς καὶ ἄσπιλον*, *προεγνωσμένον* πρὸ καταβολῆς κόσμου, *Φανερωθεὶς δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων*, *Agnus immaculatus & incontaminatus, præcognitus ante foundationem mundi, revelatus autem sub extrema tempora*: ita de venditione ejus proditoria dicere etiam queamus, quòd *præcognita fuerit ante foundationem mundi, manifestata autem demum sub extrema tempora*. Probat hoc divina prædictio:

dictio : quam tanquam certissimam , & suo tempore adimpletam allegavit D. Matthæus Evangelista , dicens , *factam illam esse , ut impleretur τὸ ῥηθὲν διὰ Ἰερεμίας τῆ Προφήτης , quod dictum est à Jeremia Propheta.* DEUS autem , qui eam tempore Jeremiæ seu Sacharjæ annis plus quadringentis , antequam impleretur , præcognovit , præcognovit eandem etiam ante mundi fundamenta , hoc est , ab æterno.

§. 22. PORISMA II. *Venditio Christi non tantum à DEO Patre fuit ab æterno præcognita ; sed etiam ab ipso Christo , qui propterea cum DEO Patre verus DEUS est.* Nam Christus est ὁ τετιμημένῳ , ὃν ἐτιμήσαυτο , *pretio emtus , quem pretio emerunt seu æstimarunt ;* sicut Matthæus Evangelista eum vocat. Hic autem τετιμημένῳ *pretio emtus seu æstimatus est is , qui apud Prophetam Sacharjam dixit ; si bonum est in oculis vestris , date mercedem meam.* Atqui apud Sacharjam dicere jam non potuisset , *date mercedem meam* , prædicendo , datam eam iri tempore Matthæi Evangelistæ , nisi eam futuram post aliquot secula præcognovisset. Quod si istoc jam tempore præcognovit , cum nullus adhuc esset proditor seu venditor , nulli ementes , præcognovit utique etiam ante foundationem mundi. Hinc verò patet jam etiam , quòd Christus verus cum DEO Patre DEUS sit. Si enim cum DEO Patre suo venditionem sui , tempore Matthæi factam , non tantum tempore Sacharjæ Prophetæ , sed ante etiam foundationem mundi præcognovit , fuit certè etiam ante mundi foundationem verus cum DEO Patre DEUS. Unde etiam apud Prophetam toties *Jehovah* appellatur.

§. 23. PORISMA III. *Venditio Christi , tum à DEO Patre , tum ab ipso Christo præcognita quidem est ab æterno ; non tamen absolute prædeterminando aut necessitando homines ad vendendum & emendum illum.* Est hoc contra *Auctores quoscunque absoluti decreti & prædeterminationis.* Contra quos bene ad *Sachar. XI. DN. D. CALOVIVS* scribit : *Ne autem quis censeat , DEum voluntatem humanam ita flexisse , ut Judas proderet , Judei emerent Christum , notandum , nihil aliud innui , quàm voluntariam Christi passionem , & quòd permiserit sui venditionem : (quando scilicet dicit ; si bonum in oculis vestris , date mercedem meam : si non , omittite.)* Qui etiam bene id observasse dicit *COCCEJUM* scribentem : *Christus volens permisit , à Juda eam proditionem fieri.* Certè si quis ex verbis Prophetæ , vel Christi potius , *si bonam fuerit in oculis vestris , date mercedem meam ; si non , omittite* , absolutam aliquam
DEI

DEI voluntatem, aut prædeterminationem humanæ voluntatis concludere voluerit: neque quid conditionalis locutio valeat, neque quid phrasis, *bonum esse in oculis alicujus*, sibi velit, neque quid contrarii concessio importet, attendere dicendus erit. Conditionalis enim nil ponit in esse: multò minùs necessitat aut cogit. *Bonum esse in oculis alicujus*, nihil aliud vult, quàm rem alicui liberam esse, prout ipsi visum fuerit. Contrarii etiam concessio infert simul, ad neutrum contrariorum hominem obligatum aut constrictum. Atqui, inquis, si Sacerdotes Judæorum omisissent à proditore Juda Christum triginta argenteis emere, impeditum fuisset opus redemptionis hominum, quod tamen fieri oportuit. Sed non omisuros præscivit Dominus: & si non præscivisset, sapientia ipsius invenisset tamen modum, quo sine illis opus redemptionis hominum perficeretur; quemadmodum sine illis Christus in monte Oliveti passus est.

§. 24. PORISMA IV. *Argenteos triginta, pro quibus Christus venditus est, sive mercedem sive pretium vocaverimus, non referet; modò commodè vox utraque accepta fuerit.* Apud Prophetam Sacharjam duæ voces extant; una שָׂכָר *Sachar*, quæ mercedem mercenarii vel laboris denotat; altera יָקָר *Jekar*, quæ pretium notat. Sunt Interpretes, qui apud Prophetam nostrum טוֹ שָׂכָר *Sachar*, *Merces*, in bonam partem accipiunt, ut sit merces pro laboribus debita. Ex quibus est etiam Dn. D. Balduinus apud Dn. D. Calovium in *Sach. XI.* Hæc enim est ejus super verba Prophetæ, *Date mercedem meam*, explicatio: *Frustrum me apud vos laborasse video: officio igitur meo discedo: quod si boni estis, date mihi mercedem meam, qua dignus est quilibet operarius: sin verò pro obstinata animi vestri malitia debitam mihi mercedem dare recusatis, sciatis, me hoc non curare: qua verò conscientia id à vobis fiat, ipsi videbitis.* Ipse verò Dn. D. Calovius mavult שָׂכָר *Sachar* hoc loco nihil aliud esse, quàm pretium triginta argenteorum. Et dixi, scribit, ad eos, *si bonum est in oculis vestris, afferte mercedem meam, rectius pretium meum, & si non libuerit, quiescite: de sui venditione per Judam facta vaticinatur.* Et postea: *Et appenderunt mercedem meam, rectius pretium meum, (quo æstimatus sum à Judæis, numerantq; proditori Judæ illud pretium,) videlicet triginta argenteos.* Sed quodammodo conciliari potest utraque sententia. שָׂכָר *Sachar*, *Merces*, quænam sit, ex voce יָקָר *Jekar*, quæ pretium Prophetæ significat, intelligitur. Ubi si שָׂכָר *Sachar*, usquam pretium etiam significaret, promptum esset, hinc quoque
in câ

in ea significatione accipere : sed exempla desunt. Putamus tamen, denotare vocem id, quod loco mercedis datum est, malum pro bono, hoc est, *pretium venditionis nefariæ* : quæ res indignissima & impiissima est ; q. d. *Date egregiam scilicet mercedem meam*, hoc est, *venditionis pretium*, quod pro eo, quod mihi mercedem dare deberetis, dabitis proditori meo. Potest verò etiam hoc *pretium venditionis* dici *merces* respectu Judæ proditoris : quod *μισθὸν τῆς ἀδικίας*, *mercedem injustitiæ* Apostolus Petrus vocat, Act. I, 18. Quomodo suffixum τῆς *Sechari*, non *activè* accipiendum erit, hoc modo, *mercedem meam*, h. e. mercedem, quam ego promerui ; sed *passivè*, hoc modo, *mercedem mei*, h. e. mercedem proditori meo pro me vobis prodito dandam. *Passivè* namque se Christum hoc loco habere, discimus vel ex eo, quod mox subjicitur : *יָצַרְתִּי בְּקֶרְתִּי* quo dignus habitus sum.

§. 25. PORISMA V. *Christus ex singulari divina providentia à Juda proditore venditus, & à Sacerdotibus Judæorum emtus est in verum pro toto humano genere, sub peccatum vendito, sacrificium.* Singularis itaque divina providentia agnoscenda est. Et Nostrates etiam Theologi, quanquam absolutam DEI voluntatem & decretum non agnoscunt, singularem tamen divinam providentiam non tantum DEI Patris, sed etiam DEI Filii, Christi, venditionem sui revelantis & prædicentis, apud Prophetam nostrum observant. Ita namque Dn. D. CARLOVIUS ad *Prophetam* annotat : *Projecisse autem ipse (Christus) dicitur pretium sui, quòd iam direxerit animum Juda, ut, quod impiè à Judæis sumserat, in templum projiceret, atque illud in usum figuli cederet, ut pro agro in sepulturam peregrinorum daretur, quemadmodum historia passionis docet.* Cum Judas cuperet argentum in usum suum convertere, & Sacerdotes mallent ad se recipere, tamen Christum, quanquam in summa exinanitione coram Pilato consistentem, adegisse Judam sua omnipotentia, ut mercedem iniquitatis redderet, & Sacerdotum animos permovisset, ne thesauro templi adponerent, verum agrum figuli emerent, dicit etiam Dn. D. Tarnovius noster. Dixit Jehovah Pater Jehovah Filio ; Projice illud ad figulum : dixit Jehovah Filius, Christus ; Et projeci illud in domum Jehovah ad figulum ; uterque prædicens, quid sub sua providentia & sapientissima directione futurum esset. Notum porro est, quòd pecunia in templi Hierosolymitani thesaurum, *Korban* propterea dictum, à piis Judæis collata fuerit, ut ex pecunia ista sacrificia emerentur, inprimis quotidiana. Nos quidem non dubitamus, quin *triginta*

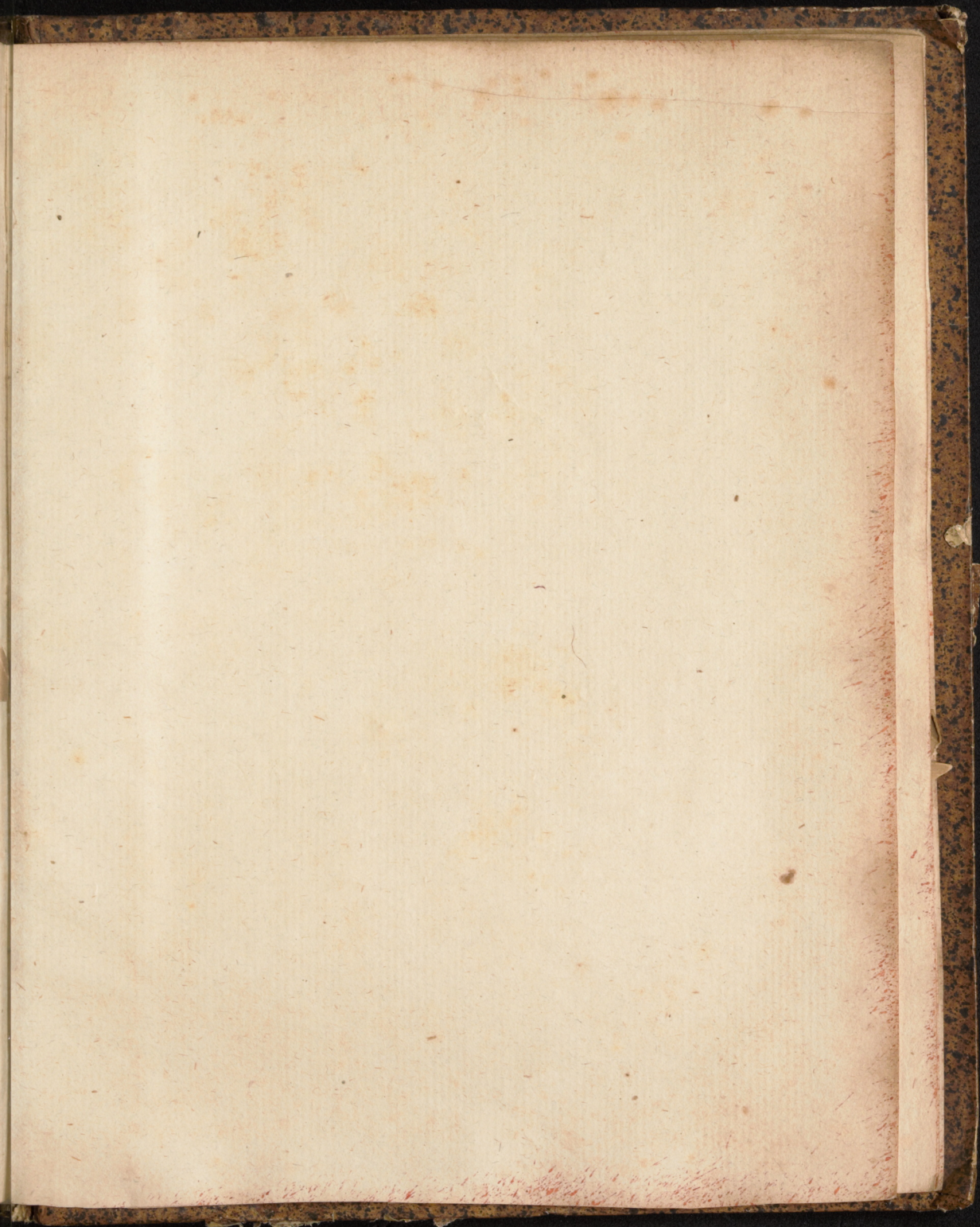
E
argen-

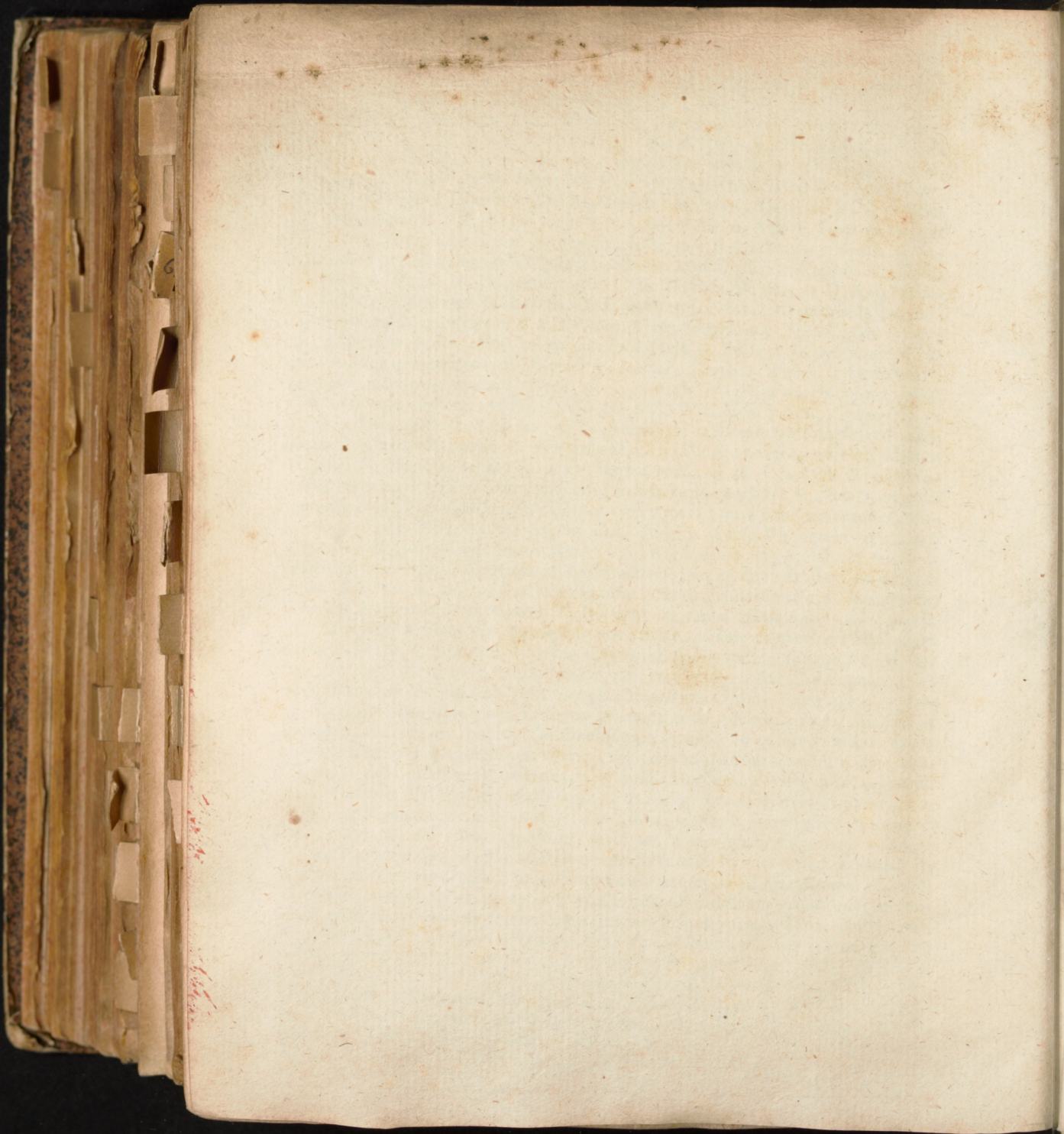
argentei, pro quibus Judas Christum vendidit, ex isto templi thesauro à Sacerdotibus sumti sint. Unde & Judas in templum illos reportavit & projecit : Sacerdotes autem in thesaurum eundem pro sacrificiis emendis reponere dubitarunt, quia tamen in usum pium collata fuerat, in usum pium sepulturæ peregrinorum adhibere voluerunt. Sic *Christus*, ut aliàs pecora sacrificialia, in sacrificium à Sacerdotibus emtus ; & eâ quidem pecuniâ, quæ sacrificiis emendis maximè destinata erat, emtus est, ut typus sacrificiorum ceremonialium hac etiam in parte impleretur, & deinceps aboleretur. Hoc nobis magis placet, quàm *venditio in servum*, de qua alii Interpretes hîc cogitant.

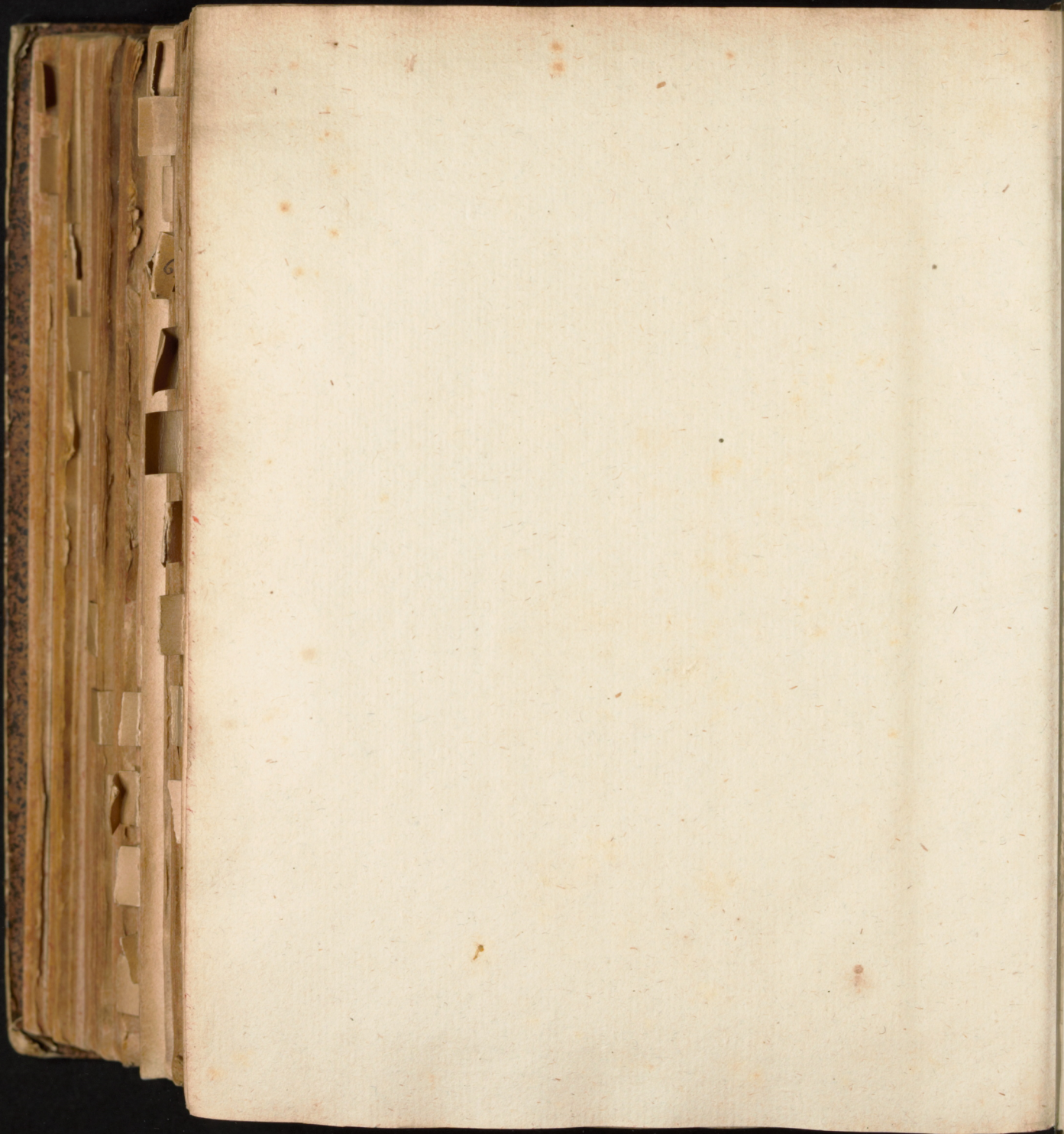
§. 26. PORISMA VI. *Piè dicitur, triginta argenteis, quibus Christus in verum pro humano genere sacrificium venditus & emtus est, idèò divinâ providentiâ agrum figuli in sepulturam peregrinorum emtum esse, ut significaretur, non esse deinceps opus aliorum sacrificiorum ceremonialium emtione & oblatione, sed operibus caritatis & misericordiæ.* Juxta illud nimirum, quod Christus Pharisæis prædixerat ; *Abeuntes verò discite, quid sit : Misericordiam volo, non sacrificium*, Matth. IX, 13. Beatus fuit, quisquis in agro hoc sepeliendus intellexit, quærem sibi dari beatam in eo agro, qui pretio, quo sanguis Christi Salvatoris venditus est, emtus est. Quidam hîc solliciti sunt, quomodo tam vili pretio triginta argenteorum emi potuerit : Unde *libras*, quàm *argenteos*, imò & *talenta* malunt. Quasi nimirum & quantitatem & qualitatem agri situmque exactè noverint. Quid verò ? si forte ager figuli fuit effossâ argilla & sterilis & possessoris opificio inutilis ; adeoque vilissimi pretii, ut ejusmodi agri figulorum tandem fieri solent ?

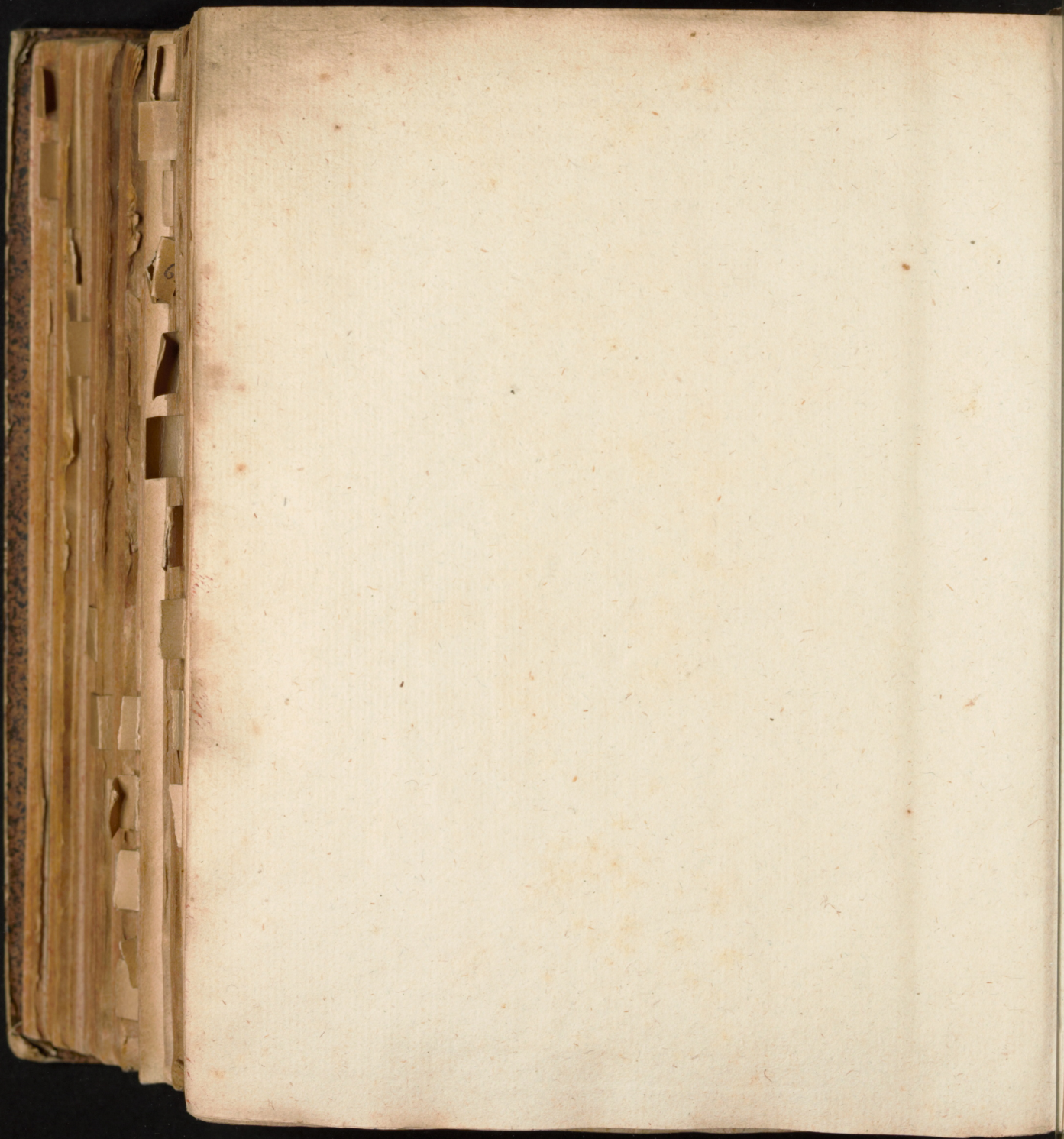
Quare curam istam curiositati illorum relinquimus,
& sic finimus, dicentes ;

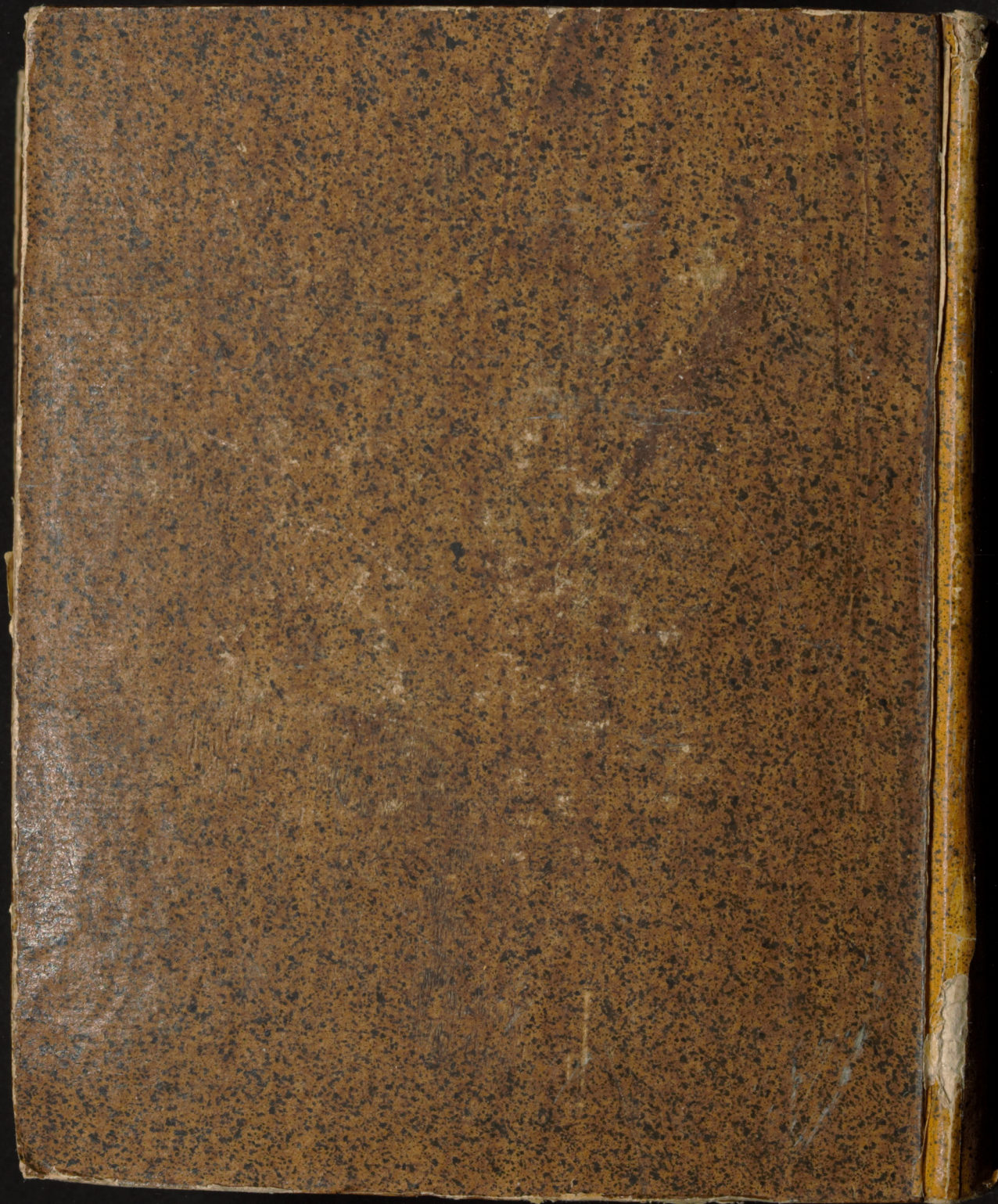
SOLI DEO GLORIA.

Universitäts
Bibliothek
Rostock

http://purl.uni-rostock.de/rostdok/ppn788374680/phys_0046

DFG

piscendi et conseruandi desumpta, per locutionem figuratur: ita neque ipsi Deo paruo constiterit ecclesia, sed limine, sudorifera lucta, morte ipsa, comparanda fuerit. nim Deus suo sibi redemit, περιποιήσατο, ecclesiam, 6. Tantae molis, tanti laboris erat, condere ecclesiam! Opes autem et facultates, quanto maiori cum periculo ae, quantoque plus acquirentibus expressere molestia- gratiores iis non esse non possunt. Deus tanto conamine ati faciat ecclesiam, ex dulcissimis compellationibus, qui- sacras paginas affatur, ignotum esse nequit. Appellat in suam, uxorem, sponsam, progeniem, foederatos, ami- culum, templum suum, quietem suam, et, quod his est ablimiusque, et caetera omnia complectitur, sanctua- sanctum suum. Pf. CXIV, 2. Exod. XIX, 5. id est, pro sanctam et inuiolabilem, omnibus aliis praestantio- ratiorem, pretiosiore. Est enim, hebraismo, קדש quae eiusdem fortis sunt, secernere, et ad peculiarem are; in oppositione ad חיל, quod profani et pro- nec adeo magnae existimationis est. Vt ergo, quae itico arae et sacerdotibus dicata erant, et consecrata, profanae sedulo continendae erant; vtque olim apud tribunitia potestas, et, gentium quodam iure, legati omni tempore fuere suntque adhuc, sacro sancti, ma- aulas externorum in honore et pretio: Ita sanctae suae sales Deus adeo in amore habet ac deliciis, tantique eri vult, vt interposita feuerissimae poenae cominatio- ni, vimque iis afferri interdicit. Aequae enim de his, archis olim, valet, quod Pf. CV, pro illis apud poten- tes intercedens pronunciauit, vnctos meos ne tangite. omnia ecclesiae membra vncti Dei, vnctionem ha- o, qui sanctus est. 1. Io. II, 20. 27. nomine etiam suo, o Apostolorum tempore, Christiani audiunt, huncce aeferentes.

Delitescunt cimelia potiore tempore intra ar- solicite obserata, ignobilibus interdum linteis vilibus- nuoluta, vt, quid pretii intus degatur, non appareat; in conspectum producantur, quando nempe possessio- nerit, iis gestire, oculosque spectantium percellere. ri hebraeis a latendo מטמונים Gen. XLIII, 23. Ier. מטמונים thesauri latebrarum Ies. XLV, 3. Ecclesia latet, inuisibilis inde dicta, nec illius praestan-

tia

